

Tidlig innsats og forebygging

Forvaltningsrevisjon
Frogn kommune

Desember 2019

www.kpmg.no

Forord

Etter vedtak i kontrollutvalget i Frogn kommune har KPMG gjennomført en forvaltningsrevisjon rettet mot tidlig innsats og forebygging i kommunen. Denne rapporten er svar på kontrollutvalget sin bestilling.

Oppbygging av rapporten

Våre konklusjoner og anbefalinger går frem av sammendraget i rapporten. Kapittel 1 har en innledning til rapporten. Her blir formål, problemstillinger, revisjonskriterier og metode presentert. I kapittel 2-4 presenterer vi våre vurderinger knyttet til problemstillingene i forvaltningsrevisjonen. Faktainnholdet til problemstillingene presenteres i vedlegg 1. I kapittel 5 presenterer vi våre anbefalinger. I kapittel 6 er rådmannen sin uttalelse til rapporten tatt inn.

Sammendrag

Formålet med forvaltningsrevisjonen er å se i hvilken grad Frogn kommune ivaretar sitt ansvar for å sikre en målrettet og helhetlig tidlig innsats og forebyggende arbeid for barn og unge i kommunen.

Forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner

Frogn kommune utarbeider i tråd med folkehelseloven et oversiktsdokument over helsetilstanden til befolkningen, og dette brukes aktivt i kommunens planstrategi. Kommunen har overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet.

Helhetlige planer og tydelig ledelse beskrives i rundskriv Q-16/2013 som viktige forutsetninger for godt forebyggende arbeid.

Kommunen mangler etter revisjonens vurdering tilpassede rutiner for å erstatte gamle versjoner av planverket med nye og reviderte versjoner. Dette viser seg i at den russmiddelpolitiske handlingsplanen ligger tilgjengelig i feil versjon både internt i kommunens systemer og offentlig på kommunens hjemmesider. Dette kan etter revisjonens vurdering gi de ansatte og kommunens innbyggere et mangelfullt kunnskapsgrunnlag i det forebyggende arbeidet.

Det fremkommer av intervjudata at Enhet for psykososialt arbeid (EPA) er delegert hovedansvaret for arbeidet med tidlig innsats av rådmannen. Dette ansvaret er ikke formalisert skriftlig, og virker uklart for andre enheter. Revisjonen vurderer at det hadde vært formålstjenlig at dette ble formalisert og tydeliggjort for organisasjonen. Dette ville også ha bidratt til å klargjøre roller og ansvar i det forebyggende arbeidet.

EPA har en plan for implementeringen av FIT i tjenestene. Revisjonen vurderer at det er viktig at kommunen sørger for at slike feedback-system implementeres i samsvar med plan.

Det kommer frem av intervjudata at skolene i liten grad evaluerer hvordan tiltakene skolene setter inn fungerer. Revisjonen vurderer at for å sikre nødvendige forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner, må kommunens tjenester ha et solid faktagrunnlag som gjør dem i stand til å vurdere om tiltakene som gjennomføres har effekt/virker.

Rundskriv Q-16/2013 viser til nyere forskning og metoder som skiller mellom tre nivåer av forebyggende arbeid; universell, selektiv og indisert. Frogn kommune har strukturert det forebyggende arbeidet i tråd med dette.

Det kommer frem av intervjudata at det oppleves å komme få meldinger fra barnehagene til EPA når barna er veldig små (1-3 år). Revisjonen vurderer at dette kan være uheldig jamfør intensjonen med tidlig innsats. Samtidig har barnehageledelsen og EPA gjennom samhandlingsprosjektet iverksatt tiltak for å få opp antall meldinger fra barnehagene i denne alderen. Revisjonen vurderer at dette er positivt.

PPT har etter opplæringsloven ansvar for å gjennomføre sakkunnige vurderinger. Intervjudata viser at PPT har ventelisteid, som varierer mellom 3-7 måneder. Revisjonen vurderer at dette er i strid med intensjonene ved tidlig innsats og reglene om saksbehandling i forvaltningsloven. Opplæringsloven setter ingen tidsfrister for PPT si saksbehandlingstid, men veilederen for spesialundervisning legger til grunn at det skal skje i løpet av rimelig tid. Revisjonen vurderer at tiden på venteliste i tillegg til selve gjennomføringen av sakkunnig vurdering, gjør at det kan stilles spørsmål ved om disse blir gjennomført innen rimelig tid. Videre har PPT et viktig ansvar og rolle i å forhindre at vansker hos barn og unge utvikler seg videre. Når sakkunnige vurderinger tar så lang tid vurderer vi at det er en risiko for at barn og unges vansker forverrer seg og at hjelpen kommunen yter til barn og unge kan bli vanskeligere og mindre effektiv. Revisjonen vurderer videre at kommunen mangler effektive retningslinjer for å avklare og avtale når PPT skal ta imot henvendelser om sakkunnig vurdering fra

skolene og barnehagene. Dette gjør at sakkunnige vurderinger hopper seg opp og blir liggende å vente i sommerferieavviklingen.

Revisjonen vurderer at kommunen mangler kapasitet til å drive oppsøkende virksomhet mot barn og unge i risikosoner. Ifølge flere respondenter er politiet det eneste kontaktpunktet som kan følge opp barn og unge utenfor skolen og kulturtilbudet. Videre innebærer dette at situasjonen først vil bli tatt tak i for sent og ved alvorlige situasjoner hvor det ikke lenger er snakk om forebygging, men om behandling/rehabilitering. Kommunen bør vurdere å etablere et lavterskeltilbud som kan drive oppsøkende virksomhet rettet mot barn og unge i risikosoner, som for eksempel utekontakter.

Tverrfaglig samarbeid i kommunens forebyggende arbeid

Implementering av endringer tar tid, og kommunen er nå midt opp i en omorganiseringsprosess. I den anledning kan ikke revisjonen vurdere hensiktsmessigheten ved eller effekten av omorganiseringen. Samtidig fremkommer det av intervjudata at de fleste ansatte som revisjonen har intervjuet opplever at omorganiseringen vil bidra positivt i forhold til å skape mer tverrfaglighet i det forebyggende arbeidet.

Revisjonen vurderer at det mangler gode formelle rutiner for samarbeid på tvers av enheter og tjenester i kommunen. Kommunikasjonen mellom tjenestene kan bli bedre, noe som fort kan skape misforståelser og frustrasjon. Dette kan vanskeliggjøre tverrfaglig samarbeid. Videre opplever flere respondenter i liten grad å kjenne til andre tjenesteytere sitt tjenestetilbud til barn og unge. Disse forholdene kompliserer og skaper etter vår vurdering barrierer mot tverrfaglig samarbeid.

Vi vurderer videre at arbeidet med tidlig innsats ikke er strukturert, og at roller, ansvar og ansvarsdeling blant tjenesteutførere ikke er tilstrekkelig avklart. Flere respondenter oppgir at dette er en utfordring som skaper frustrasjon i det forebyggende arbeidet.

Vi vurderer at samarbeidet mellom kulturenheten og de andre enhetene med ansvar for barn og unge samt samarbeidet mellom Enhet for psykososialt arbeid (EPA) og skolene har et forbedringspotensial. Det fremkommer av intervjudata at saker som skolen ikke klarer å løse på egenhånd stopper opp og at man som regel ikke får koblet på fagkompetansen i EPA i slike saker. Revisjonen vurderer at dette er bekymringsverdig.

Basert på casegjennomgangen av Seiersten ungdomsskole vurderer vi at skolens arbeid med tidlig innsats i for stor grad er preget av brannslukking, med mange elever som trenger hjelp, og begrenset med kapasitet i skolen til å håndtere elevenes behov for oppfølging og hjelp. Særlig gjelder dette psykisk helse. Dette går etter vår vurdering utover skolens forebyggende arbeid, da skolens omsorgspersoner må bruke en stor del av tiden sin på å håndtere elevenes eksisterende problemer og får liten tid på å forebygge forekomsten av dem.

Kompetanse og kapasitet til å drive forebyggende innsats

Revisjonen vurderer at det er en sammenheng mellom kommunens overordnede mål for kompetanse innen tidlig innsats, Enhet for psykososialt arbeid (EPA) sine satsningsområder og EPAs kompetanseplan. EPAs satsingsområder er områder som styrker kompetanse om risikofaktorer og handlingskompetanse samt verktøy som legger vekt på involvering og myndiggjøring av foreldre.

Cos-p er et satsningsområde for kommunen i arbeidet med tidlig innsats og forebygging. Dette viser seg også igjen i enhetens faktiske kompetanse, hvor sertifisering i COS-p er utbredt.

Det fremgår av intervjudata at barnehagene mangler kompetanse på risikofaktorer og handlingskompetanse rundt melding av barn. Barnehageenheten og EPA har et pågående prosjekt for å utvikle denne kompetansen, noe som vi vurderer som positivt.

Revisjonen vurderer at turnoveren av personell i EPA gjør tjenestenes kompetanse og kapasitet til å drive forebyggende innsats sårbart. For å kunne redusere sårbarhet og risiko for manglende

kompetanse og kapasitet i forhold til forebyggende innsats er det viktig at kommunen identifiserer og iverksetter tiltak.

Revisjonen vurderer at kommunen har et forbedringspotensial knyttet til å utnytte og bruke den samlede kompetansen og kapasiteten mer effektivt i det forebyggende arbeidet. Kompetansebruken er ikke satt i system, og de ulike tjenestene vet i liten grad hva hverandre gjør og kan bistå med.

Vi vurderer videre at skolene mangler kapasitet til å drive forebygge innsats. Dette viser seg i intervjudata hvor det kommer frem at skoleansatte selv opplever at mye av skolens arbeid går med til brannslukking. Videre er det en opplevd utfordring at omsorgspersoner som skal følge opp elever, har mange elever å følge, noe som gir kapasitetsproblemer.

Anbefalinger:

Kommunen bør;

- ✓ Gå gjennom og oppdatere planverket for å sikre at riktige versjoner av planene er tilgjengelig for de ansatte og innbyggerne
- ✓ Formalisere og tydeliggjøre Enhet for psykososialt arbeid sitt ansvar for tidlig innsats, herunder tydeliggjøre roller og ansvar i det forebyggende arbeidet i kommunen
- ✓ Sørg for at feedback-system implementeres i samsvar med plan
- ✓ Gjennomføre tiltak for å redusere saksbehandlingstiden på sakkunnige vurderinger, herunder etablere hensiktsmessige retningslinjer for å avklare og avtale når PPT skal ta imot henvendelser om sakkunnige vurderinger fra skolene og barnehagene
- ✓ Generelt utforme hensiktsmessige rutiner for samarbeid på tvers av tjenester, og spesielt iverksette tiltak for å forbedre samarbeidet mellom:
 - Kulturenheten og andre enheter med ansvar for barn og unge
 - Enhet for psykososialt arbeid og skolene, herunder iverksette tiltak for å sikre at fagkompetansen i Enhet for psykososialt arbeid kobles på sakene skolene ikke klarer å løse på egenhånd
- ✓ Iverksette tiltak for i større grad sette kommunens samlede kompetanse i system innenfor forebyggende arbeid
- ✓ Vurdere å etablere et lavterskeltilbud som kan drive oppsøkende virksomhet rettet mot barn og unge i risikosoner, som for eksempel utekontakter
- ✓ Vurdere å iverksette tiltak for å styrke det forebyggende arbeidet i skolene

Innhold

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn og formål	1
1.2 Problemstillinger	1
1.3 Revisjonskriterier	1
1.4 Metode	2
2. Forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner	3
2.1 Revisjonskriterier	3
2.2 Vurdering	3
3. Tverrfaglig samarbeid	5
3.1 Revisjonskriterier	5
3.2 Vurdering	5
4. Kompetanse og kapasitet	7
4.1 Revisjonskriterier	7
4.2 Vurdering	7
5. Anbefalinger	9
6. Uttalelse fra rådmannen	10
Vedlegg 1 Fakta	12
6.1 Forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner	12
6.2 Tverrfaglig samarbeid	29
6.3 Kompetanse og kapasitet	42
Vedlegg 2 Dokumentliste	48
Vedlegg 3 Revisjonskriterier	51

1. Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

Kontrollutvalget i Frogn kommune vedtok 15.05.2019 etter konkurranse å tildele KPMG kontrakt for forvaltningsrevisjon av temaet tidlig innsats og forebygging.

Formålet med forvaltningsrevisjonen er å se i hvilken grad Frogn kommune ivaretar sitt ansvar for å sikre en målrettet og helhetlig tidlig innsats og forebyggende arbeid for barn og unge i kommunen.

Undersøkelsen er forbedringsorientert, og har som formål å gi anbefalinger om tiltak dersom det avdekkes avvik eller mulige forbedringsområder.

1.2 Problemstillinger

1. I hvilken grad sikrer kommunen nødvendig forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner? Herunder:
 - forhold som kan være negative for barns oppvekst og utvikling?
2. I hvilken grad blir kommunens mål om å arbeide i økende grad tverrfaglig på det forebyggende arbeidet realisert?
3. Har de ulike tjenestene kompetanse og kapasitet til å drive forebyggende innsats i ulike deler av barne- og ungdomsmiljøet?

I tilbudsbrevet fra kontrollutvalget presiseres det at kommunen med "risikosoner" mener "(...) alle grupper barn og unge hvor det er en forhøyet risiko for vansker og spesielt negative tendenser".

1.3 Revisjonskriterier

Ved gjennomføringen av forvaltningsrevisjonen fremstilles revisjonskriterier som er de krav eller normer som tilstand og/eller praksis blir målt mot. Revisjonskriteriene må være aktuelle, relevante og gyldige for kommunen. Sentrale kilder til å utlede revisjonskriterier er:

- ✓ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- ✓ Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova)
- ✓ Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- ✓ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)
- ✓ Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- ✓ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven)
- ✓ Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- ✓ Forskrift til opplæringslova
- ✓ St. meld. Nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen tidlig innsats for livslang læring
- ✓ Meld. St. 18 (2010-2011) Læring og fellesskap

- ✓ Meld. St. 21 (2016-2017) Tidlig innsats og kvalitet i skolen
- ✓ Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge
- ✓ Veilederen Spesialundervisning¹
- ✓ Kommunale vedtak og retningslinjer

1.4 Metode

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i samsvar med krav i RSK001 Standard for forvaltningsrevisjon². For å svare ut problemstillingene er følgende teknikker brukt for å samle inn data:

- ✓ Dokumentinnsamling og analyse
- ✓ Intervju
- ✓ Statistikk

Til grunn for rapporten ligger en gjennomgang og analyse av sentrale dokument opp mot revisjonskriteriene. Liste over mottatt og gjennomgått dokumentasjon er tatt inn i vedlegg 2.

Det er gjennomført intervju med 10 personer:

- ✓ Kommunalsjef
- ✓ Enhetsleder psykososialt arbeid
- ✓ Enhetsleder kultur og frivillighet
- ✓ Enhetsleder barnehage
- ✓ Avdelingsleder 6-17 år Psykososialt arbeid
- ✓ Fagleder barneverntjenesten
- ✓ Fagleder helsestasjon
- ✓ Fagleder PPT
- ✓ Ansatt i Psykososialt arbeid
- ✓ Inspektør Seiersten ungdomsskole

Intervju har vært en sentral informasjonskilde, og utvalget av personer er basert på forventet informasjonsverdi, personene sin erfaring og formelt ansvar i forhold til forvaltningsrevisjonen sitt formål og problemstillinger. Formålet med intervjuene har vært å få utfyllende og supplerende informasjon til dokumentasjonen vi har mottatt fra kommunen. Data fra intervjuene er verifisert av respondentene, dvs. at respondentene har fått mulighet til å lese gjennom referatene og gjøre eventuelle korrigeringer.

Det er videre gjennomført en fokusgruppe med tre ansatte på Seiersten ungdomsskole som jobber tett med tidlig innsats. Formålet med fokusgruppen var å få innsikt i skolens arbeid med tidlig innsats, og hvordan dette fungerer i praksis.

Statistikk fra KOSTRA, Ungdata og Skoleporten er benyttet for å hente informasjon om kommunens og Seiersten ungdomsskoles forebyggende arbeid, kompetanse og kapasitet.

Datainnsamlingen ble avsluttet 05.09.2019. Rapport er sendt rådmannen til uttale den 4.11.2019, med endelig høringsfrist den 20.11.2019.

¹ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialundervisning/Spesialundervisning/>, veileder Utdanningsdirektoratet, 06.03.2017

² Utgitt av Norges Kommunerevisorforbund

2. Forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner

2.1 Revisjonskriterier

I dette kapittelet svarer vi på problemstilling 1 "I hvilken grad sikrer kommunen nødvendig forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner?"

Revisjonskriterier er utledet fra:

- ✓ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- ✓ Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- ✓ Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- ✓ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)
- ✓ Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- ✓ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven)
- ✓ Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- ✓ Forskrift til opplæringslova
- ✓ St. meld. Nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen tidlig innsats for livslang læring
- ✓ Meld. St. 18 (2010-2011) Læring og fellesskap
- ✓ Meld. St. 21 (2016-2017) Tidlig innsats og kvalitet i skolen
- ✓ Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge
- ✓ Veilederen Spesialundervisning

Faktainnholdet til problemstillingen presenteres i vedlegg 1. For utdyping av revisjonskriteriene viser vi til vedlegg 3.

2.2 Vurdering

Frogn kommune utarbeider i tråd med folkehelseloven et oversiktsdokument over helsetilstanden til befolkningen, og dette brukes aktivt i kommunens planstrategi. Kommunen har overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet.

Helhetlige planer og tydelig ledelse beskrives i rundskriv Q-16/2013 som viktige forutsetninger for godt forebyggende arbeid.

Kommunen mangler etter revisjonens vurdering tilpassede rutiner for å erstatte gamle versjoner av planverket med nye og reviderte versjoner. Dette viser seg i at den russmiddelpolitiske handlingsplanen ligger tilgjengelig i feil versjon både internt i kommunens systemer og offentlig på

kommunens hjemmesider. Dette kan etter revisjonens vurdering gi de ansatte og kommunens innbyggere et mangelfullt kunnskapsgrunnlag i det forebyggende arbeidet.

Det fremkommer av intervjudata at Enhet for psykososialt arbeid (EPA) er delegert hovedansvaret for arbeidet med tidlig innsats av rådmannen. Dette ansvaret er ikke formalisert skriftlig, og virker uklart for andre enheter. Revisjonen vurderer at det hadde vært formålstjenlig at dette ble formalisert og tydeliggjort for organisasjonen. Dette ville også ha bidratt til å klargjøre roller og ansvar i det forebyggende arbeidet.

Revisjonen vurderer at kommunen har et forbedringspotensial knyttet til involvering av foreldre i det forebyggende arbeidet rundt barn og unge i risikosoner. Samtidig vurderer vi at kommunens satsningsområder FIT og familieråd er nyttige tiltak for å involvere foreldre i større grad.

EPA har en plan for implementeringen av FIT i tjenestene. Revisjonen vurderer at det er viktig at kommunen sørger for at slike feedback-system implementeres i samsvar med plan.

Det kommer frem av intervjudata at skolene i liten grad evaluerer hvordan tiltakene skolene setter inn fungerer. Revisjonen vurderer at for å sikre nødvendige forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner, må kommunens tjenester ha et solid faktagrunnlag som gjør dem i stand til å vurdere om tiltakene som gjennomføres har effekt/virker.

Rundskriv Q-16/2013 viser til nyere forskning og metoder som skiller mellom tre nivåer av forebyggende arbeid; universell, selektiv og indisert. Frogn kommune har strukturert det forebyggende arbeidet i tråd med dette.

St. meld. Nr. 16 (2006-2007) vektlegger at tidlig innsats må forstås både som innsats på et tidlig tidspunkt i barns liv, og tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes i førskolealder, i løpet av grunnopplæringen eller i voksen alder. Det legges vekt på at tiltak er mer virkningsfulle og mindre ressurskrevende jo tidligere de settes inn. Det kommer frem av intervjudata at det oppleves å komme få meldinger fra barnehagene til EPA når barna er veldig små (1-3 år). Revisjonen vurderer at dette kan være uheldig jamfør intensjonen med tidlig innsats. Samtidig har barnehageledelsen og EPA gjennom samhandlingsprosjektet iverksatt tiltak for å få opp antall meldinger fra barnehagene i denne alderen. Revisjonen vurderer at dette er positivt.

PPT har etter opplæringsloven ansvar for å gjennomføre sakkunnige vurderinger. Intervjudata viser at PPT har ventelisteid, som varierer mellom 3-7 måneder. Revisjonen vurderer at dette er i strid med intensjonene ved tidlig innsats og reglene om saksbehandling i forvaltningsloven. Opplæringsloven setter ingen tidsfrister for PPT si saksbehandlingstid, men veilederen for spesialundervisning legger til grunn at det skal skje i løpet av rimelig tid. Revisjonen vurderer at tiden på venteliste i tillegg til selve gjennomføringen av sakkunnig vurdering, gjør at det kan stilles spørsmål ved om disse blir gjennomført innen rimelig **tid**. Videre har PPT et viktig ansvar og rolle i å forhindre at vansker hos barn og unge utvikler seg videre. Når sakkunnige vurderinger tar så lang tid vurderer vi at det er en risiko for at barn og unges vansker forverrer seg og at hjelpen kommunen yter til barn og unge kan bli vanskeligere og mindre effektiv. Revisjonen vurderer videre at kommunen mangler effektive retningslinjer for å avklare og avtale når PPT skal ta imot henvendelser om sakkunnig vurdering fra skolene og barnehagene. Dette gjør at sakkunnige vurderinger hopper seg opp og blir liggende å vente i sommerferieavviklingen.

Revisjonen vurderer at kommunen mangler kapasitet til å drive oppsøkende virksomhet mot barn og unge i risikosoner. Kommunen har en ambulerende miljøarbeidertjeneste, men denne jobber etter vedtak, og er dermed per definisjon ikke et lavterskeltilbud som kan drive oppsøkende arbeid. Ifølge flere respondenter er politiet det eneste kontaktpunktet som kan følge opp barn og unge utenfor skolen og kulturtilbudet. Videre innebærer dette at situasjonen først vil bli tatt tak i for sent og ved alvorlige situasjoner hvor det ikke lenger er snakk om forebygging, men om behandling/rehabilitering. Kommunen bør vurdere å etablere et lavterskeltilbud som kan drive oppsøkende virksomhet rettet mot barn og unge i risikosoner, som for eksempel utekontakter.

3. Tverrfaglig samarbeid

3.1 Revisjonskriterier

I dette kapittelet svarer vi på problemstilling 2 "I hvilken grad blir kommunens mål om å arbeide i økende grad tverrfaglig på det forebyggende arbeidet realisert?"

Revisjonskriterier er utledet fra:

- ✓ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- ✓ Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- ✓ Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- ✓ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)
- ✓ Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- ✓ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven)
- ✓ Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- ✓ Forskrift til opplæringslova
- ✓ St. meld. Nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen tidlig innsats for livslang læring
- ✓ Meld. St. 18 (2010-2011) Læring og fellesskap
- ✓ Meld. St. 21 (2016-2017) Tidlig innsats og kvalitet i skolen
- ✓ Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge
- ✓ Kommunale vedtak og retningslinjer

Faktainnholdet til problemstillingen presenteres i vedlegg 1. For utdyping av revisjonskriteriene viser vi til vedlegg 3.

3.2 Vurdering

Implementering av endringer tar tid, og kommunen er nå midt opp i en omorganiseringsprosess. I den anledning kan ikke revisjonen vurdere hensiktsmessigheten ved eller effekten av omorganiseringen. Samtidig fremkommer det av intervjudata at de fleste ansatte som revisjonen har intervjuet opplever at omorganiseringen vil bidra positivt i forhold til å skape mer tverrfaglighet i det forebyggende arbeidet.

Revisjonen vurderer at det mangler gode formelle rutiner for samarbeid på tvers av enheter og tjenester i kommunen. Kommunikasjonen mellom tjenestene kan bli bedre, noe som fort kan skape misforståelser og frustrasjon. Dette kan vanskeliggjøre tverrfaglig samarbeid. Videre opplever flere respondenter i liten grad å kjenne til andre tjenesteytere sitt tjenestetilbud til barn og unge. Disse forholdene kompliserer og skaper etter vår vurdering barrierer mot tverrfaglig samarbeid.

Vi vurderer videre at arbeidet med tidlig innsats ikke er strukturert, og at roller, ansvar og ansvarsdeling blant tjenesteutførere ikke er tilstrekkelig avklart. Flere respondenter oppgir at dette er en utfordring som skaper frustrasjon i det forebyggende arbeidet.

Vi vurderer at samarbeidet mellom kulturenheten og de andre enhetene med ansvar for barn og unge samt samarbeidet mellom Enhet for psykososialt arbeid (EPA) og skolene har et forbedringspotensial. Det fremkommer av intervjudata at saker som skolen ikke klarer å løse på egenhånd stopper opp og

at man som regel ikke får koblet på fagkompetansen i EPA i slike saker. Revisjonen vurderer at dette er bekymringsverdig.

Basert på casegjennomgangen av Seiersten ungdomsskole vurderer vi at skolens arbeid med tidlig innsats i for stor grad er preget av brannslukking, med mange elever som trenger hjelp, og begrenset med kapasitet i skolen til å håndtere elevenes behov for oppfølging og hjelp. Særlig gjelder dette psykisk helse. Dette går etter vår vurdering utover skolens forebyggende arbeid, da skolens omsorgspersoner må bruke en stor del av tiden sin på å håndtere elevenes eksisterende problemer og får liten tid på å forebygge forekomsten av dem.

4. Kompetanse og kapasitet

4.1 Revisjonskriterier

I dette kapittelet svarer vi på problemstilling 3 "Har de ulike tjenestene kompetanse og kapasitet til å drive forebyggende innsats i ulike deler av barne- og ungdomsmiljøet?"

Revisjonskriterier er utledet fra:

- ✓ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)
- ✓ Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)
- ✓ Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- ✓ Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)
- ✓ Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven)
- ✓ Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven)
- ✓ Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten
- ✓ Forskrift til opplæringslova
- ✓ St. meld. Nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen tidlig innsats for livslang læring
- ✓ Meld. St. 18 (2010-2011) Læring og fellesskap
- ✓ Meld. St. 21 (2016-2017) Tidlig innsats og kvalitet i skolen
- ✓ Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge
- ✓ Kommunale vedtak og retningslinjer

Faktainnholdet til problemstillingen presenteres i vedlegg 1. For utdyping av revisjonskriteriene viser vi til vedlegg 3.

4.2 Vurdering

Revisjonen vurderer at det er en sammenheng mellom kommunens overordnede mål for kompetanse innen tidlig innsats, Enhet for psykososialt arbeid (EPA) sine satsningsområder og kompetanseplan. EPAs satsingsområder er områder som styrker kompetanse om risikofaktorer og handlingskompetanse samt verktøy som legger vekt på involvering og myndiggjøring av foreldre.

Cos-p er et satsningsområde for kommunen i arbeidet med tidlig innsats og forebygging. Dette viser seg også igjen i enhetens faktiske kompetanse, hvor sertifisering i COS-p er utbredt.

Det fremgår av intervjudata at barnehagene mangler kompetanse på risikofaktorer og handlingskompetanse rundt melding av barn. Barnehageenheten og EPA har et pågående prosjekt for å utvikle denne kompetansen, noe som vi vurderer som positivt.

Revisjonen vurderer at turnoveren av personell i EPA gjør tjenestenes kompetanse og kapasitet til å drive forebyggende innsats sårbar. For å kunne redusere sårbarhet og risiko for manglende kompetanse og kapasitet i forhold til forebyggende innsats er det viktig at kommunen identifiserer og iverksetter tiltak.

Revisjonen vurderer at kommunen har et forbedringspotensial knyttet til å utnytte og bruke den samlede kompetansen og kapasiteten mer effektivt i det forebyggende arbeidet. Kompetansebruken er ikke satt i system, og de ulike tjenestene vet i liten grad hva hverandre gjør og kan bistå med.

Vi vurderer videre at skolene mangler kapasitet til å drive forebygging innsats. Dette viser seg i intervjudata hvor det kommer frem at skoleansatte selv opplever at mye av skolens arbeid går med til brannslukking. Videre er det en opplevd utfordring at omsorgspersoner som skal følge opp elever, har mange elever å følge, noe som gir kapasitetsproblemer.

5. Anbefalinger

Kommunen bør;

- ✓ Gå gjennom og oppdatere planverket for å sikre at riktige versjoner av planene er tilgjengelig for de ansatte og innbyggerne
- ✓ Formalisere og tydeliggjøre Enhet for psykososialt arbeid sitt ansvar for tidlig innsats, herunder tydeliggjøre roller og ansvar i det forebyggende arbeidet i kommunen
- ✓ Sørge for at feedback-system implementeres i samsvar med plan
- ✓ Gjennomføre tiltak for å redusere saksbehandlingstiden på sakkunnige vurderinger, herunder etablere hensiktsmessige retningslinjer for å avklare og avtale når PPT skal ta imot henvendelser om sakkunnige vurderinger fra skolene og barnehagene
- ✓ Generelt utforme hensiktsmessige rutiner for samarbeid på tvers av tjenester, og spesielt iverksette tiltak for å forbedre samarbeidet mellom:
 - Kulturenheten og andre enheter med ansvar for barn og unge
 - Enhet for psykososialt arbeid og skolene, herunder iverksette tiltak for å sikre at fagkompetansen i Enhet for psykososialt arbeid kobles på sakene skolene ikke klarer å løse på egenhånd
- ✓ Iverksette tiltak for i større grad sette kommunens samlede kompetanse i system innenfor forebyggende arbeid
- ✓ Vurdere å etablere et lavterskeltilbud som kan drive oppsøkende virksomhet rettet mot barn og unge i risikosoner, som for eksempel utekontakter
- ✓ Vurdere å iverksette tiltak for å styrke det forebyggende arbeidet i skolene

6. Uttalelse fra rådmannen

Rådmannens uttalelse til forslag til rapport – Tidlig innsats

Rådmannen aksepterer rapporten som en status, og viser samtidig til pågående arbeid med utvikling og forbedring av samhandlingen for tidlig innsats i Frogn kommune.

Rådmannen vil, i samarbeid med berørte enheter, gå nøye gjennom den endelige rapporten og iverksette nødvendige tiltak. Rådmannen er opptatt av god kvalitet på det forebyggende arbeidet i kommunen, og forslag om tiltak som kan bedre dette ser rådmannen på som svært nyttige.

Rådmannen er imidlertid av den oppfatning at flere av revisjonens anbefalinger bygger i stor grad på intervjuene, og i for liten grad på andre faktaopplysninger som fremkommer i grunnlagsmaterialet. Rådmannen er enig i det som fremkommer i intervjuene, da de gjenspeiler den enkelte ansattes opplevelse av situasjonen. Rådmannen er imidlertid opptatt av hvilke planer kommunen har fremover og ville ha vektlagt dette i anbefalingene. Dette gjelder f.eks. arbeidet med planen for arbeid med utsatte barn, tall på hvor mange barn/unge EPA faktisk arbeider med i løpet av et år, angitt hvor mange av disse hvor en faktisk samarbeider med andre, at kommunen planlegger å iverksette – i samarbeid med skole og politi – et foreldreveiledningsprogram i forhold til rus, kommunens samarbeid med politiet når det gjelder ungdom og rus, vektlegging av samarbeidet som skjer i TO-teamene og arbeidet med tidlig innsats som foregår her.

Rådmannen hadde også ønsket at anbefalingene tok hensyn til, vektla eller nevnte den omfattende mengden av planer, retningslinjer og tiltak kommunen faktisk har.

Når det gjelder EPA sitt ansvar for tidlig innsats, fremkommer dette i hvilke oppgaver den enkelte tjeneste i enheten er ansvarlig for. Det ligger i oppgavene til helsestasjonen og skolehelsetjenesten å arbeide med tidlig innsats og forebyggende arbeid – både i fht risikogrupper og som allmenne tiltak. Videre har familietjenesten et mandat for å jobbe både med familier med begynnende vansker og med familier som har utviklet store vansker. Arbeidsoppgavene til PPT og Barneverntjenesten dreier seg i størst grad om arbeid med barn og unge som har utviklet vansker.

Frogn kommune har en utekontakt ansatt i Enhet for psykososialt arbeid. Utekontakten arbeider først og fremst gjennom barn og unges foreldre og en ansvarliggjøring av dem. Dette er også et tilbud til andre kommunale tjenester i stor skala.

Rapporten viser til at det vurderes at skolene mangler kapasitet til å drive forebyggende innsats, og at dette viser seg i intervjudata hvor det kommer frem at skoleansatte opplever at mye av skolens arbeid går med til brannslukking.

Rådmannen mener at det i tillegg burde fremkomme at noe av det som betyr mest for elevenes muligheter for å lykkes på skolen, er å mestre lesing og andre grunnleggende ferdigheter. Her brukes det mye ressurser i Frognskolen. Det arbeides også systematisk med å utvikle sosiale ferdigheter som plattform for å utvikle et godt inkluderende læringsmiljø. Læringsmiljøprosjektet er et eksempel på det.

Rapporten peker på at det bør vurderes å iverksette tiltak for å styrke det forebyggende arbeidet i skolene.

Rådmannen vil påpeke at det er det laget planer for dette og at det legges nå opp til systematisk arbeid for oppfølging av praksis i klasserom og i friminuttene.

Under punkt 6.2.2 fremkommer det opplysninger som er gitt fra ansatte lenger nede i organisasjonen, og som omhandler møtestrukturen. Det er litt uklart for rådmannen om dette omhandler hele kommunen eller om dette gjelder for ansatte i en enhet. Det er nå lagt opp til fast møtestruktur mellom EPA og barnehagene, skolene har fått faste kontaktpersoner og det arbeides for å iverksette skolehelseteam ved alle skoler samt at TO-team avholdes regelmessig.

Med hilsen

Harald Karsten Hermansen
Rådmann

Vedlegg 1 Fakta

6.1 Forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner

6.1.1 Begrepsavklaringer

Av kommunens hjemmesider kommer det frem at tidlig innsats betyr at man tidlig identifiserer risiko hos barn og unge. Videre innebærer tidlig innsats at det tidlig iverksettes for å forhindre fremtidige negative konsekvenser. Risikoutsatte barn og ungdom må følges opp systematisk og langsiktig så lenge behovet for dette er til stede. Formålet med tidlig innsats er videre å forebygge utvikling av samspills- og atferdproblemer, fysisk og psykisk helseproblematikk, skoledrop-out, unge uføre, rusmiddelmisbruk og andre former for utenforskap.

Med "risikosoner" menes "(...) alle grupper barn og unge hvor det er en forhøyet risiko for vansker og spesielt negative tendenser".

Av kommuneplanen 2013-2025 og vår dialog med kommunen kommer det frem at følgende risikosoner er/oppleves som sentrale i kommunen:

- ✓ Skolefravær og skoledrop-out
- ✓ Unge uføre
- ✓ Psykososialt miljø
- ✓ Fysisk og psykisk helseproblematikk
- ✓ Rusmiddelmisbruk
- ✓ Samspills- og atferdsproblemer
- ✓ Overgrep/vold i nære relasjoner

6.1.2 Tilstanden i Frogn kommune: Informasjon fra statistikk og undersøkelser

Ungdata er en nasjonal utformet undersøkelse om ungdom. Undersøkelsen gir informasjon om blant annet rusbruk, vennskap, skolen, helse og trivsel. I intervjuene vi har gjennomført er det flere respondenter som viser til ungdatabasundersøkelsen, og påpeker at denne viser at det generelt sett står bra til med barn og unge i Frogn kommune.

Ungdata-undersøkelsen for ungdomsskolen viser at de fleste ungdomsskoleelevene er godt fornøyd med foreldrene sine, at de fleste har en fortlølig venn og at de fleste er godt fornøyd med lokalmiljøet sitt. 10% oppgir at de ikke vet om eller at de ikke har venner nå for tiden.

De fleste trives på skolen, samtidig som denne andelen har blitt noen lavere for hvert år siden 2012. Det er også en markant nedgang fra 8. til 10. trinn i andelen elever som er fornøyd med skolen de går på. Flere ungdommer gruer seg til å gå på skolen enn før.

Elevundersøkelsen er en nasjonalt utformet undersøkelse der elevene får si sin mening om læring og trivsel i skolen. Elevundersøkelsen består av 10 tema med en skala fra 1-5 der høy verdi betyr et positivt resultat. Elevundersøkelsen består i tillegg av informasjon om antall elever i % som opplever å bli mobbet på skolen³. Barneskolene i kommunen skårer godt på elevundersøkelsen for 2018, med verdier i intervallet 4.0-4.5. Barneskolene skårer ekstra godt blant annet på trivsel og støtte hjemmefra. Ungdomsskolene har et større spennvidde, og har verdier i intervallet 3.6-4.6. Samtidig har det vært en positiv utvikling over tid i elevenes svar. Ungdomsskolene har særlig en utfordring

³ <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsmiljoe/elevundersoekelsen/hurum-kommune/hjelptiltolking>

knyttet til vurdering for læring, hvor skolene samlet har verdien 3.6. Ungdomsskolene skårer særlig godt på trivsel og faglige utfordringer.

Ungdata viser videre at de fleste ungdommene er godt fornøyd med egen helse. De aller fleste ungdommene har aldri røyket, brukt hasj eller vært tydelig beruset. Vel 60% har aldri drukket alkohol. 24% av ungdommene oppgir at de er ganske mye eller veldig mye er plaget av ensomhet. Videre er jenter i større grad enn gutter plaget av depressive symptomer. Det fremkommer av intervjudata at kommunen skårer høyere enn andre kommuner når det gjelder depressive vansker.

59% av ungdommene i Ungdata-undersøkelsen oppgir at de aldri blir mobbet og 29% nesten aldri. 12% oppgir at de blir regelmessig mobbet. 8,2% av elevene på barneskolene oppgir at de blir mobbet i elevundersøkelsen. Statistikk over forekomsten av mobbing på ungdomsskolene er ikke offentliggjort på skoleporten. Det fremkommer av skoleportens publiseringsregler at resultatet ikke offentliggjøres om 1-4 elever svarer at de opplever mobbing på skolen. Dette tilsier at få elever i ungdomsskolen oppgir at de blir mobbet.

Frogn kommune ligger på omtrent det same nivået som gjennomsnittet i Akershus kommune og Norge på de fleste indikatorer. Samtidig trener ungdommene mer og bruker mer tid foran skjerm enn gjennomsnittet i Norge og Akershus.

KOSTRA gir statistikk for økonomi og tjenester i norske kommuner og fylkeskommuner. Statistikk fra KOSTRA viser at 96,3% av barna 1-5 år i kommunen går i barnehage. Videre går 88,9% av minoritetsspråklige barn i barnehage. Det opplyses på intervju at kommunen har full barnehagedekning.

Videre viser statistikk fra KOSTRA at 8,4% av elevene i grunnskolen får spesialundervisning, noe som er litt høyere enn sammenlignbare kommuner i Kostragruppe 08 og landet uten Oslo. Kommunen bruker 160,1 årstimer til spesialundervisning per elev, noe som er høyere enn i Kostragruppe 08 og landet uten Oslo.

Det kommer frem av intervjudata at kommunen har hatt en positiv utvikling i forhold til frafall i videregående skole. Her har kommunen ligget på landsgjennomsnittet. Nå ligger kommunen lavere enn landsgjennomsnittet.

Samtidig vektlegges det i intervjudata at det er barn og unge som sliter i kommunen, at dette er alvorlig, og at kommunen har sterkt fokus på dette.

6.1.3 Forebyggende arbeid i kommunens overordnede planer

Frogn kommune oppgir på sine hjemmesider at kommunale styringsdokumenter har som formål å sikre at kommunens tilbud og tjenester er kunnskapsbaserte og samordnede. Videre skal styringsdokumentene sikre at kommunen oppfyller lovens krav. Kommunale handlingsplaner blir slikt et redskap for å sikre at kommunen utvikler tilrettelagte og helhetlige tilbud ved å sette fokus på innsatsbehov, styrke og samordne kompetansen og iverksette tiltak som kan gjøre hjelpeinstansene bedre i stand til å forholde seg til sammensatte problemstillinger.

Kommuneplan 2013-2025 er det overordnede styringsverktøyet til kommunen. Planen handler om å se helhet, løfte blikket og tenke langsiktig. Kommuneplanen skal blant annet gi mål for fysisk, miljømessig og sosial utvikling samt sikre gode bomiljø og gode oppvekst- og levekår. Planen skal også fremme befolkningens helse og motvirke helseforskjeller.

Kommuneplanen har fire hovedtema, hvorav et av dem er livskvalitet og folkehelse. Det overordnede målet er at aktiviteter og rammebetingelser som fremmer livskvalitet og folkehelse er innarbeidet i kommunens virksomheter og planverktøy. Videre har planen mål for oppvekst og opplæring. Her er det overordnede målet at alle barn og unge i Frogn kommune får kvalitativt gode oppvekst- og læringsvilkår. Det er videre delmål som nulltoleranse mot mobbing, at alle barn som trenger spesiell hjelp eller oppfølging fanges opp tidligst mulig og senest før barneskolealder og at alle elever som starter på videregående forutsettes å fullføre.

Det kommer frem av planen at i valg av strategier for arbeid med barn og unge skal det legges vekt på tidlig innsats, brukermedvirkning og tverrfaglig samarbeid.

Det kommer frem av tematisk underlagsnotat samfunnsdelen 2018-2030 at Frogn kommune utarbeider folkehelse rapporter hvert fjerde år. Folkehelse rapporten ble sist utarbeidet i 2018. Rapporten utgjør et oversiktsdokument over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer som påvirker folkehelsen. Rapporten beskriver videre utfordringer og ressurser i kommunen. I rapporten vurderes konsekvenser og årsaksforhold. Planen består av temaene befolkningssammensetning, oppvekst og levekår, fysisk og sosialt miljø, skader og ulykker, helse relatert atferd og helsetilstand.

Oversiktsdokumentet skal tjene to hovedformål:

- ✓ Være grunnlag for "fra dag til dag" beslutninger i folkehelsearbeidet
- ✓ Utgjøre grunnlaget for beslutninger angående langsiktig planlegging av folkehelsearbeidet

Basert på den fireårige folkehelse rapporten utarbeides det en årlig folkehelseoversikt. Oversikten for 2019 fremhever fem hovedutfordringer:

- ✓ Bærekraftig befolkningsutvikling og økt livskvalitet
- ✓ Fokus på fellesskap og inkludering
- ✓ Utjevne sosial ulikhet
- ✓ Tilrettelegge nærmiljøet
- ✓ Forebygge psykiske plager

Det fremkommer av folkehelse rapporten fra 2018 at overordnede mål og strategier på folkehelseområdet skal fastsettes gjennom kommuneplanens samfunns- og arealdel.

Livskvalitet og folkehelse er et av fire satsingsområder i kommuneplanens samfunnsdel 2019-2031.

De overordnede målene for Frogn som samfunn er:

- ✓ Innbyggerne i Frogn kommune lever helsefremmede liv
- ✓ Innbyggerne har god psykisk og fysisk helse
- ✓ Kommunen fremmer grunnleggende samfunnsverdier som demokrati og menneskerettigheter
- ✓ Redusert sosial ulikhet i helse
- ✓ Beholde et høyt samfunnsengasjement

De overordnede målene for Frogn som organisasjon er:

- ✓ Kommunen gir tverrfaglig, tidlig innsats til innbyggere som står i fare for å utvikle livsstils- og helseproblemer
- ✓ Kommunen har tiltak og aktiviteter som fremmer folkehelse og reduserer sosial ulikhet i helse

Innenfor saker omkring tidlig innsats er Hovedutvalget for oppvekst, omsorg og kultur behandlende politisk utvalg. Frogn kommune har et brukerråd som arbeider for å bedre kommunens tjenester og utforming ved å bidra med sine erfaringer som brukere av tjenestene i politiske prosesser. Frogn kommunale eldreråd, Frogn kommunale råd for personer med nedsatt funksjonsevne, Kommunalt foreldreutvalg for grunnskolen i Frogn og ungdomsrådet er fast representert i brukerrådet. I tillegg jobber landsforeningen for psykisk helse (LLP) og Mental Helse Frogn politisk for saker som omhandler deres brukergruppe.

6.1.4 Styrende struktur i kommunens forebyggende arbeid

Ledelse i Frogn kommune

Frogn kommune er en tonivåkommune med rådmannen og kommunalsjefene på nivå 1 og de 13 enhetene på nivå 2.

Frogn kommune har opprettet et eget ledelsesdokument, kalt ledelse i Frogn. Dokumentet gjelder for rådmann, kommunalsjefer, enhetsledere og avdelingsledere.

Rådmannen har etter kommunens ledelsesdokument ansvar for blant annet:

- ✓ Kommunens helhetlige administrative arbeid
- ✓ Kommunens samhandling med innbyggerne
- ✓ At kommunens målsettinger blir tydeliggjort og forankret i organisasjonen
- ✓ At kommunen har en hensiktsmessig organisering for å løse arbeidsoppgavene
- ✓ Betryggende kontroll

Rådmannen har en ledergruppe bestående av tre kommunalsjefer (rådmannsgruppen) som i samarbeid med politisk ledelse og enhetslederne arbeider for å løse disse oppgavene. Kommunalsjef har etter ledelsesdokumentet et tredelt ledelsesansvar for samhandlingen med de folkevalgte, helheten i kommunens arbeid og enhetene underlagt kommunalsjefen.

Enhetslederne har et todelt ledelsesansvar for helheten i kommunens arbeid og enheten, og rapporterer til rådmannsgruppen. Rådmannsgruppen og de 13 enhetslederne utgjør rådmannens strategiske ledergruppe som møtes annen hver uke. Her deltar også de to stabssjefene for økonomi og HR.

Avdelingsleder har et todelt ansvar for enheten og avdelingen, og skal implementere og konkretisere enhetens hensikt med tidlig innsats. Avdelingsleder rapporterer til enhetsleder. Fagleder-/koordinator har et todelt ansvar for avdelingene og tjenesten, og har ansvar for å implementere og konkretisere enhetens hensikt med tidlig innsats. Fagleder rapporterer til avdelingslederen som er den enkeltes leder.

For ansatte lenger nede i linjeorganisasjonen i kommunen fremkommer det av intervju at man mangler klare rolle- og stillingsbeskrivelser. Videre er ikke roller og ansvar i det forebyggende arbeidet og arbeidet med tidlig innsats tydeliggjort. Dette beskrives som frustrerende og en hempe i det forebyggende arbeidet.

Ansvar for arbeidet med tidlig innsats

Tidlig innsats er et sektorovergripende tema i kommunens arbeid. Samtidig fremkommer det av intervjudata at Enhet for psykososialt arbeid (heretter EPA) er delegert hovedansvaret for arbeidet med tidlig innsats av rådmannen. Enhetsleder EPA er ansvarlig som leder for EPA. Kommunalsjefen tar opp dette ansvaret i det ukentlige møtet med enhetslederen. EPA opplyser at valg av verktøy, metoder og tiltak skal bygge på kommunens verdigrunnlag, myndiggjøring og eierskap. Kommunens verdier er respekt, engasjement, raushet og profesjonell. Samtidig skal kommunen behandle innbyggerne som likeverdige parter, ha respekt for innbyggernes ressurser og la innbyggerne eie beslutningsprosesser som angår dem så langt det går.

I tillegg til EPA er kultur og frivillighet, skolene og barnehagene særlig relevante enheter i arbeidet med tidlig innsats.

EPA sitt ansvar for tidlig innsats er ikke formalisert skriftlig. Av intervju med andre enheter fremstår dette ansvaret uklart.

Viktige innsatsområder i det forebyggende arbeidet

EPA opplyser at FIT (feedbackinformerte tjenester) er et viktig innsatsområde i det forebyggende arbeidet. Tjenestene i EPA startet implementeringen av FIT for to år siden. Enheten har en implementeringsstrategi, og arbeidet er i gang i alle tjenestene. Det kommer frem av kommunens årsmelding 2018 at brukeren i dette systemet etter hvert møte eller samtale med enheten gir en score ved hjelp av et nettbrett. Resultatene benyttes i det videre utviklingsarbeidet. EPA opplyser at formålet med å bruke FIT er å gi hjelp som virker og slutte med hjelp som ikke virker. Kommunen opplever at å hente ut statistikk i forhold til brukertilfredshet vil være en gevinst av å ta i bruk FIT.

EPA bruker FIT i samtaler med brukere for å få tilbakemeldinger på brukernes tjenestetilbud. FIT brukes også systematisk i enhetens forbedringsarbeid. EPA har en FIT-ressursgruppe som jobber systematisk med veiledning av de ansatte. Det er satt av tid hver torsdag til veiledning i FIT. Ressursgruppen kan for eksempel gi teknisk veiledning, saksveiledning og grafveiledning.

. Psykisk helse bruker FIT i stor grad for å finne ut om hjelpen virker. Dette er tjenesten som er mest vant med å bruke FIT. Helsestasjons-tjenesten har nylig startet å ta i bruk FIT. Barnevernstjenesten har laget en plan for implementering av FIT i tjenesten. Rustjenesten har ikke helt kommet i gang med å bruke FIT da de mener det er vanskelig å bruke det. PPT har fått dispensasjon fra å bruke FIT da de opplever at systemet ikke passer for dem. PPT har fått godkjenning til å finne et annet feedbacksystem. Det påpekes i intervjudata at det viktigste er å etablere en feedback-kultur.

Det fremkommer av intervjudata at forskjellene mellom tjenestene i bruken av FIT blant annet har sammenheng med tekniske utfordringer hos enkelte ansatte og ansatte som ikke liker FIT. Det er videre mye digital transformasjon på en gang, og utskiftninger i personell. Samtidig påpekes det at det tar tid å implementere, og at man nylig har tatt det i bruk. Det kommer også frem av intervjudata at ansatte i tjenestene i liten grad opplever å involveres i ledelsens beslutninger og arbeid. Videre beskrives det i intervjudata en arbeidshverdag preget av omkamper i personalet om ledelsens valg og prioriteringer. Slike omkamper har også preget innføringen av FIT. En respondent mener at det er viktig at de ansatte involveres mer i valgene ledergruppen for EPA tar. Ledergruppen består av enhetsleder og avdelingslederne. Samtidig påpekes det av en respondent at det er utfordrende for faglederne å skulle fronte ledelsens valg, som fagleder ikke har vært involvert i/har myndighet til, til de ansatte i tjenestene.

Av intervjudata fremkommer det at skolene i liten grad evaluerer hvordan tiltak skolen setter inn og skolens forebyggende arbeid fungerer. Det oppleves at man i liten grad vet hva som virker og hva som ikke virker.

FIT brukes ikke i kulturtjenestene. Samtidig opplyser kommunen om at enheten har en arbeidsform og organisering der brukerens medvirkning, behov og ønsker er sentralt i alt arbeidet enheten gjør. Enheten får i tillegg inn informasjon om tjenestene gjennom ansatte sine observasjoner. Ungdomsklubben har også brukermedvirkning, hvor brukerne medvirker i alle prosesser rundt alle aktiviteter. Kulturskolen gjennomfører brukerundersøkelser.

I tillegg til FIT er familieråd et satsingsområde i arbeidet med tidlig innsats. Av kommunens hjemmesider kommer det frem at dette er en metode der det avholdes et møte hvor familien får mulighet til å finne løsninger selv og ta ansvar for å gjennomføre disse. Møtet er delt i tre deler. I del 1 presenterer fagpersoner saken. I del 2 snakker familien sammen mens i del 3 presenterer familien planen. Planen følges opp av både familien og kommunen. Familieråd stammer fra barnevern, og kan brukes i alle type saker og for barn i alle aldersgrupper. Det kommer frem av intervjudata at dette er i tråd med kommunens verdigrunnlag om ansvar for eget liv og fokuset på brukermedvirkning. Familieråd kan også gjennomføres som foreldreråd hvor flere foreldre er involvert eller som nabolagsråd hvor et helt nabolag involveres.

Av intervjudata kommer det frem at tilbudet om familieråd brukes i middels stor grad i kommunen. I gjennomsnitt arrangeres det ca. 4 familieråd i måneden. Kommunen har en ansatt i EPA som er ansvarlig for og jobber tett med familierådstilbudet. Kommunen ønsker at tjenestene skal bruke familieråd aktivt da det er en metode man har sterk tro på. Kommunen opplyser om at EPA i løpet av

2018/2019 har arrangert familieråd ved Seiersten skole hvor nærmere 200 elever og deres foreldre har deltatt.

Familieråd ledes av en koordinator som drifter familieråd. Denne må ha en spesiell kompetanse, som ingen ansatte i kommunen har i dag. Kommunen har avtale med fem erfarne koordinatorene. Det koster penger å leie disse inn, og tjenestene involvert i barnas tjenestetilbud, som for eksempel skolene, må være med på å betale for å leie disse inn. Av intervjudata framgår det at det er rom for å arrangere flere familieråd, og at problemstillingen knyttet til kostnader sannsynligvis er et hinder for dette. Rådmannen er samtidig tydelig på at økonomi ikke skal være til hinder for bruk av familieråd.

Samtidig er det en utfordring for ansatte i kommunen å selge familierådet som metode når man ikke har vært med på det før. Videre er tilbudet i liten grad kjent utenfor EPA. Det kommer frem av intervjudata det er viktig å ha fokus på dette for at familierådstilbudet skal settes i gang. Her har den ansatte i EPA som jobber tett med familierådet en viktig funksjon, men denne personen er lokalisert på Bølgen og har i liten grad kontakt med de andre enhetene.

Det fremkommer videre av intervjudata at kommunen ikke har en god plan for hvordan familieråd som metode skal gjennomføres på kommunalt nivå. Man mangler videre gode rutiner for å evaluere rådene som gjennomføres. Samtidig har kommunen positive erfaringer knyttet til metoden. Flere respondenter viser til et nabolagsråd ved etablering av boliger for aktive rusmisbrukere, hvor man hadde god dialog med naboene gjennom denne prosessen og hvor nabolagsrådet bidro til konfliktdemping.

Veiledningsprogrammet circle of security (Trygghetssirkelen COS-p) er et annet satsingsområde i arbeidet med tidlig innsats. Det fremkommer av kommunens hjemmesider at det er en forebyggende behandlingsmodell basert på forskning innen tilknytning som kan være til hjelp for familier med barn i mild til moderat risiko for å utvikle tilknytningsproblematikk. Målet med programmet er å fremme trygg tilknytning til barn. Alle førstegangsfødende tilbys å delta i COS-p. COS-p tilbys til foreldre i aldersgruppene barsel, småbarn 1-5, barn 6-12 og ungdom 13-16 år. Kommunen opplyser at EPA har mange sertifiserte COS-p veiledere, og at flere ansatte skal sertifiseres i løpet av høsten.

I tillegg er ansvarliggjøring av foreldre viktig for kommunen. Det er viktig for kommunen å få fram at det er foreldrene som har ansvar for barna sine. Kommunen er i den anledning opptatt av å ha tiltak som hjelper og styrker familiene. Flere respondenter opplever at kommunen har et forbedringspotensial i forhold til å kommunisere at foreldre har ansvar for barna og at de må være til stede i barnas oppvekst.

6.1.5 Overordnet planverk for det forebyggende arbeidet

I denne delen vil kommunens overordnede planverk for det forebyggende arbeidet presenteres. Det kommer ikke frem av planverket når og hvor ofte planene skal revideres. En del av planverket er ikke oppdatert etter omorganiseringen og etableringen av EPA i 2018. Det viser derfor til enhet for barn, unge og familier i en del av planene.

Det kommer frem av intervjudata at enhetslederne er ansvarlig for å oppdatere og rullere planverket som den enkelte enhet har utarbeidet. Felles overordnet planverk legges tilgjengelig for alle ansatte i kommunens kvalitetssystem Compilo og på intranettet. Kommunen har ikke rutiner for revidering av planverket, så den enkelte enhet må selv påse at planene revideres og at planene som ligger i Compilo og på intranettet er oppdatert.

Det kommer frem av intervju at det ligger feil versjoner av den rusmiddelpolitiske handlingsplanen og skolefraværplanen i Compilo og på intranettet. Dette er planer som har blitt oppdatert i nyere tid. Dette viser seg også på kommunens hjemmesider, hvor den rusmiddelpolitiske handlingsplanen som ligger offentlig tilgjengelig er gjeldende for tidsrommet 2010-2013⁴.

⁴ <https://www.frogn.kommune.no/globalassets/enheter/barn-unge-og-familier/tidlig-innsats/rush-plan.pdf>

"Sammen om barn og unge"

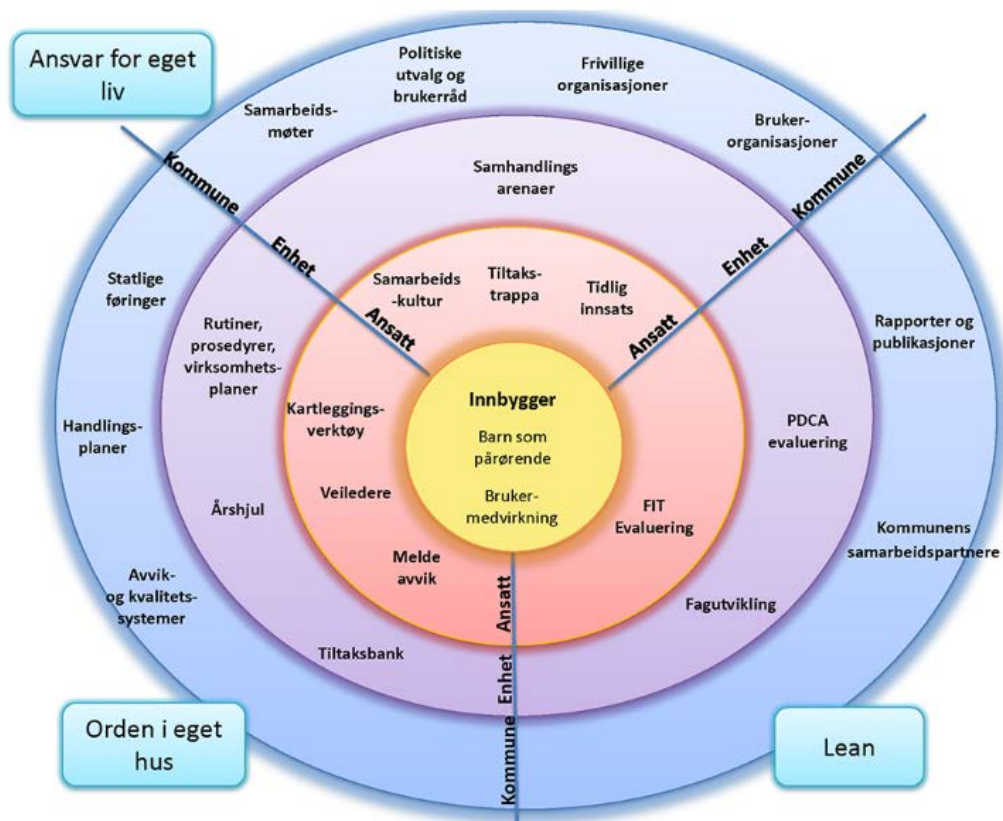
Kommunen er i ferd med å implementere en ny modell, "sammen om barn og unge". Modellen viser kommunens arbeidsmetodikk i tidlig innsats overfor barn og unge i risiko, og fokuserer på organiseringen og strukturen på den tidlige innsatsen på tvers av tjenester og ledelsesnivå. Modellen er utviklet med prosjektmidler fra Modellkommuneprosjektet hos Barn, unge- og familiedepartementet (Bufdir). Det er utarbeidet en handlingsveileder knyttet til modellen.

Modellen er bygd opp rundt tre perspektiver: Forebyggende, familie/systemisk og tverrfaglig. Modellen har tre mål:

1. Risikoutsatte barn identifiseres på et tidlig tidspunkt
2. Nødvendig hjelp til rett tid
3. Kommunens ansatte og deres samarbeidspartnere har en samordnet og forpliktende arbeidsmodell

Figuren under er fra kommunens hjemmesider og illustrerer modellens oppbygging:

Sammen om barn og unge

Figur 1: Modell sammen om barn og unge – hentet fra Frogn kommunes hjemmesider

Modellen har fire nivåer: Innbygger, ansatt, enhet og kommune. Modellen viser hvordan det skal arbeides med tidlig innsats på hvert nivå. Modellen inneholder for eksempel kommunens planer og rutiner samt statlige føringer og relevante rapporter på overordnet nivå og enhetsnivå. Videre inneholder modellen informasjon om den enkelte ansattes tilgjengelige kartleggingsverktøy for å identifisere barn i risikosoner. Samtidig er det veiledere som de ansatte kan bruke i arbeidet. For innbyggerne er det informasjon om risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer samt tegn på bekymring for

barn som har det vanskelig. Det er videre informasjon om hvordan kommunen ivaretar brukermedvirkning i sitt arbeid med tidlig innsats.

Samtidig påvirker de tre overordnede prosjektene ansvar for eget liv, LEAN og orden i eget hus modellen. Ansvar for eget liv handler om at innbyggerne skal være tilstede i og eie beslutningsprosesser som angår dem selv. LEAN er en måte å tenke forbedring på og metode for å kartlegge arbeidsprosesser, rutiner med mer. Målet er å skape en best mulig arbeidsdag for de ansatte, best mulig kvalitet på tjenestene overfor innbyggerne og større verdiskapning gjennom best mulig anvendelse av ressursene. LEAN skal brukes i alle enheter og på tvers av alle avdelinger. Orden i eget hus er et prosjekt med formål å implementere et helhetlig system for internkontroll i hele organisasjonen.

Modellen skal implementeres i løpet av høsten i samarbeid med kompetansesenter Rus Østlandet.

Det fremkommer av intervjudata at modellen har potensial til å bidra til mer tverrfaglig samarbeid gjennom å konkretisere kommunens arbeid med tidlig innsats. Samtidig kan modellen bidra til tverrfaglig samarbeid da modellen skal bli et felles avdelings- og tjenesteovergripende dokument for alle tjenestene i kommunen.

Handlingsplan for arbeid mot vold i nære relasjoner

Frogn kommune har en handlingsplan for arbeid mot vold i nære relasjoner for perioden 2017-2020. Planen skal revideres av EPA i løpet av høsten 2019. Formålet med planen er:

1. Tydeliggjøre ansvar for kommunens arbeid på området
2. Tydeliggjøre kommunens arbeid på området på et allment, selektivt og indikativt nivå
3. Bidra til samordning og enhetlig arbeid for å forebygge og yte tidlig bistand i saker ved vold i nære relasjoner

Handlingsplanen gir informasjon om blant annet vold, utsatte grupper og situasjonen i Frogn kommune. Planen inneholder en oversikt over tjenestene som kan hjelpe barn, unge og voksne som utsettes for vold i nære relasjoner, tiltak som iverksettes samt kartleggingsverktøy kommunen bruker for å avdekke slike tilfeller.

Strategier i kommunens arbeid er tidlig innsats, styrke avdekkings- og handlingskompetansen hos de ansatte, videreutvikle tverrfaglig samarbeid, tydeliggjøre innbyggernes ansvar for eget liv og iverksette gjennomgående tiltak i alle tjenester. Handlingsplanen inkluderer også en modell for kommunens arbeid med vold i nære relasjoner, som strekker seg fra bekymring til handling.

Helsestasjonen har en egen rutine for vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep. Rutinen gir retningslinjer for hvordan de ansatte skal reagere ved avdekking av vold og seksuelle overgrep.

Plan for psykisk helsearbeid med barn og unge

Planen for psykisk helsearbeid med barn og unge er gjeldende for perioden 2015 – 2019. Planen gir oversikt over den organisatoriske plasseringen av tjenester til barn og unge med psykiske vansker og målsettingene for kommunens arbeid på området. I tillegg gir planen et grunnlag for valg av tiltak samt oversikt over eksisterende kartleggingsverktøy og tiltak. Planen gir også en oversikt over ansvar for koordinering av arbeidet med psykisk helse blant barn og unge. Her kommer det frem at enhet barn, unge og familier har hovedansvaret for koordineringen, og at arbeidet skal utføres av forskjellige tjenester og på tvers av enheter. Planen skal evalueres og oppdateres høsten 2019 av EPA.

Akka bakka topp stopp - Plan for godt psykososialt miljø i Frogn barnehagene. Forebygging og forhindring av mobbing i barnehagen

Planen har som overordnet mål: *alle voksne tar ansvar for barns trivsel, slik at alle barn opplever seg gode nok og som inkludert i godt utviklings- og læringsmiljø.*

Kommunen skal følge arbeidsmetodikken i tiltakspyramiden i arbeidet med det psykososiale miljøet i barnehagene. Tiltakspyramiden har tre nivåer:

1. Forebyggende arbeid rettet mot alle barn
2. Målrettet forebygging for noen barn
3. tiltak rettet mot få barn

Målet er færrest mulig barn på nivå 3 gjennom forebyggende og bevisst arbeid.

Planen gir informasjon om psykososialt miljø og mobbing, og hvordan kommunen og barnehagene bør jobbe i det forebyggende arbeidet. Planen gir også mål for barnehagene. For eksempel skal alle barn bli sett og oppleve vennskap. Personalet skal videre tilby barna et godt psykososialt miljø og jobbe med tidlig innsats etter arbeidsmetodikken i Kvello-modellen. Samtidig kommer det frem av tematisk underlagsnotat samfunnsdelen 2018-2030 folkehelse og livskvalitet i Frogn at Kvello-modellen fra og med høsten 2018 ikke skal brukes mer i kommunen da det gjennom denne modellen ikke har blitt oppdaget risikoutsatte barn som barnehagene ikke allerede hadde observert eller iverksatt tiltak for. Kommunen opplyser at det faglige innholdet i Kvello-modellen fortsatt er retningsgivende for arbeidet i barnehagene, men også i andre tjenester som for eksempel barnevernet.

Nivå 2 i tiltakspyramiden skal tas i bruk om barnehagen eller foreldrene/barnet opplever at målene for barnehagene ikke oppfylles. Mulige tiltak på nivå 2 kan være kompetansegivende tiltak rettet mot personalet og gjennomgangen av didaktikken som ligger til grunn for barnehagens arbeid. Nivå 3 skal tas i bruk når tiltakene på nivå 2 ikke fører til at målene oppnås. Dette nivået handler om enkelte barn som strever med relasjoner og/eller sosial kompetanse. Her trenger barnehagen og foreldrene mer tilrettelegging og støtte enn hva barnehagen kan bidra med innenfor det allmennpedagogiske tilbudet i barnehagen. Planen gir også tips til hjelpemidler familier og barnehagen sammen kan ta i bruk på nivå 2 og 3.

Planen ble sist revidert i 2015. Planen inneholder ikke informasjon om hvor ofte eller når planen skal revideres neste gang.

Ingen ut av rekka går - Plan for godt psykososialt miljø i Frognskolen

Akkurat som barnehageplanen presentert i forrige del er skoleplanen basert på tiltakspyramiden. Målet er å ha færrest mulig elever på nivå 3 gjennom godt forebyggende og bevisst arbeid. Det overordnede målet er at alle elever skal oppleve et godt psykososialt miljø. På nivå 1, det generelle forebyggende arbeidet, har kommunen fokus på tydelig skoleledelse, sosial kompetanse, relasjoner og forebygging av digital mobbing. Nivå 2 tas i bruk når det merkes at det er problemer i elevmiljøet. Generelt lager skoleledelsen, lærere og klassekontakter en plan som presenteres for foreldrene. Det er et særlig fokus på digital mobbing.

Planen inneholder en modell som brukes i arbeidet på nivå 3 med å avdekke og løse problemer knyttet til mobbing, plaging og trakassering. Modellen består av følgende faser: Mistanke -> Avdekke -> Intervensjon -> Oppfølging.

Planen gir veiledning på hva som er viktig under det enkelte punkt.

Det er utviklet et årshjul for skolene med obligatoriske tiltak og oppfølging av elevenes psykososiale miljø gjennom skoleåret.

Det kommer ikke frem når planen sist ble revidert.

Tiltakstrappen

Tiltakstrappen beskriver hvordan ansatte skal handle om de er bekymret for barn og ungdom. Prosedyren gjelder alle ansatte i kommunen som har kontakt med barn, unge og deres familier i sitt arbeid. Trinn 1 er å analysere bekymringen. Trinn 2 er å vurdere hva arbeidsplassen skal gjøre videre. Her er det tre alternativ; man løser situasjonen selv, man trenger hjelp fra andre og melde bekymring til barnevern eller politi.

Hver dag teller – veileder for bekymringsfullt og alvorlig skolefravær

Veilederen, sist revidert i september 2018, definerer bekymringsfullt fravær som:

1. 10 % fravær (gyldig eller ugyldig)
2. 10 enkelttimer i en termin
3. Skulk

Alvorlig skolefravær inntreffer når fraværet blir svært høyt og varer over tid.

Veilederen er delt i fire deler. Del 1 gir informasjon om skolefravær, som for eksempel om hvem som rammes av alvorlig skolefravær, årsaker og konsekvenser. Del 2 gir informasjon om hvordan kommunen skal forebygge fravær, blant annet gjennom fraværsoversikt og aktivt arbeid med læringsmiljøet. Veilederen inneholder et årshjul for rutiner og prosedyrer gjennom skoleåret. For eksempel skal de ansatte på skolene gjennomgå fraværstrutinene ved skolestart, mens fravær over 10% skal rapporteres til kommunalsjef.

Del 3 handler om hvordan bekymringsfullt fravær skal håndteres. Om en elev overskrider et av de tre kriteriene for bekymringsfullt fravær skal saken undersøkes og tiltakstrappen følges. Det er utarbeidet en egen versjon av tiltakstrappen rettet mot skolefravær, med fem trinn:

1. Snakk med eleven og kontakt foreldre – samme dag
2. Møte med kontaktlærer, elev og foreldre – innen en uke
3. TO-team - innen en uke⁵
4. Henvising til EPA avd. 6-17 år
5. Faste samarbeidsmøter

Så lenge fraværet fortsetter å være bekymringsfullt skal saken fortsette oppover trappen. Saken kan stoppes om fraværet er under bekymringsgrensen. Om mistanken avkrefte, for eksempel grunnet sykdom i samtale med foreldre, skal saken stanses.

Del 4 gir informasjon om relevant lovverk på området.

Kommunen har i tillegg en prosedyre for oppfølging av vedvarende alvorlige fraværssaker.

⁵ TO-team står for tilpasset opplæringssteam, er jevnlig møter mellom grunnskolen og PPT, med formål å sikre god kvalitet på tilpasset opplæring i både ordinær undervisning og spesialundervisning.

6.1.6 Tiltak i kommunens forebyggende arbeid

Frogn kommune har en tiltaksbank med ulike tiltak rettet mot tidlig identifisering og systematisk oppfølging av risikoutsatte barn og unge og deres familier. Tiltakene er delt inn i tre nivå:

- ✓ Universelt nivå – Forebygging rettet mot alle innen en målgruppe
- ✓ Selektivt nivå – Forebygging rettet mot grupper med kjent/høy risiko
- ✓ Indisert nivå – individrettet forebygging rettet mot det enkelte barn/familie

6.1.6.1 Universelle tiltak

Nyfødtgruppe

Dette er et nettverksskapende tilbud til nybakte foreldre. Målet med tilbudet er å treffe andre i samme situasjon og utveksle erfaringer, bli kjent med nye mennesker og få råd og veiledning av fagpersoner. Tilbudet tar opp tema som for eksempel samspill og barnets utvikling.

Helsestasjon for ungdom

Helsestasjon for ungdom er åpent hver mandag, og målgruppen er ungdom 13-20 år. Formålet er å fremme ungdoms helse og forebygge sykdom. Helsestasjonen kan bidra til å tidlig identifisere ungdom med risiko og behov, og tilby støtte og hjelp til ungdom med helseproblemer. Helsestasjonen består av helsesøster, lege og psykolog.

Åpen barnehage

Dette er et møtested for voksne med barn i aldersgruppen 0-3 år. Tilbudet har en pedagogisk leder og er åpent hver tirsdag. Målet er at foreldre og barn blir kjent med andre voksne og barn i nærmiljøet.

Frogn kulturskole

Kulturskolen tilbyr opplæring, utfoldelse og opplevelser innen kunstfagene for barn og unge. Kunstskolen underviser i instrumental, kunst, teater og musikal. I tillegg til ukentlige tilbud gis det anledning til å delta på forskjellige kurs gjennom året. Kulturskolen samarbeider med grunnskolen blant annet gjennom den kulturelle skolesekken og gir rullerende tilbud til barnehagene. Kulturskolen har også et utstrakt samarbeid med lag og foreninger.

Fritidsklubb

Fritidsklubben er en møteplass og et sted hvor barn og ungdom kan skape sin egen fritid gjennom å være med på å bestemme aktiviteter og turer. Målgruppen er barn og unge fra 5. klasse til 3. klasse vgs. Klubben har åpent to ganger i uken for henholdsvis aldersgruppene 5-7 trinn og 8 trinn til 3. klasse vgs. Tilbudet har som mål å skape inkludering, samhold, relasjoner og glede.

Fritidstilbudet er åpent og uforpliktende. Klubben tilstreber alle barn og unge muligheten til å delta i meningsfulle kultur- og fritidsaktiviteter. Klubben skal være et positivt supplement til øvrige lag og foreningsliv.

Fritidsklubben har vært uten fast base i 2,5 år mens lokalene i kjelleren på Bølgen har vært under ombygging. I denne perioden har aktivitetene funnet sted på ulike arenaer. Det er forventet innflytning i lokalene på Bølgen i desember.

I mai 2019 åpnet Treffpunktet aktivitetspark. Kommunen opplyser at dette fort ble en populær møteplass for barn og unge.

6.1.6.2 Selektive tiltak

Circle of security

EPA tilbyr veiledningsprogrammet circle of security (Trygghetssirkelen COS-p) til foreldre i aldersgruppene barsel, småbarn 1-5, barn 6-12 og ungdom 13-16 år. Dette er en forebyggende behandlingsmodell basert på forskning innen tilknytning som kan være til hjelp for familier med barn i mild til moderat risiko for å utvikle tilknytningsproblematikk. Målet med programmet er å fremme trygg tilknytning til barn. Alle førstegangsfødende tilbys å delta i COS-p. Videre kan foreldre og fosterforeldre melde seg på ved å henvende seg til familietjenesten. Programmet består av åtte gruppesamlinger med fire til ti foreldre/foreldrepar.

Kommunen opplyser at EPA har mange sertifiserte COS-p veiledere, og at flere ansatte skal sertifiseres i løpet av høsten.

International Child Development Program (ICDP)

ICDP er et foreldreveiledningskurs over tolv samlinger hvor foreldre får hjelp til å styrke samspillet mellom foreldre og barn. Programmet er anerkjent og benyttet av blant andre UNICEF og WHO. Målet med ICDP er å forebygge psykososiale problem blant barn og unge gjennom å støtte og styrke foreldre og andre omsorgsgivere i omsorgsrollen. Videre er det et mål å fange opp de foreldrene som har utfordringer i omsorgsrollen.

Gruppetilbud til barn av skilte foreldre (PIS)

PIS er et selektivt forebyggende tiltak rettet mot barn og unge med skilte foreldre. Tiltaket er et samtalegruppetilbud gjennom skolen og er et samarbeid mellom helsesøster og lærere. Målet er å hjelpe barna å håndtere egen situasjon, frita dem for skyldfølelse og hjelpe dem å beherske nye mestringsstrategier. Møtene har en fastsatt struktur med tema som ofte er vanskelige for barna. Det er utviklet materiell for tre alderstrinn med same tematikk, men hvor materialet pedagogisk er tilpasset barnas alder.

Svømmegruppe

Barn i barnehage og skole som trenger ekstra motorisk oppfølging får tilbud om fysisk – motorisk trening i gruppe i oppvarmet vann en gang i uken med fysioterapeut. Ansvarlig fysioterapeut planlegger tilbudet. Barn må ha vedtak på tilbudet, og får følge av assistent eller støttepedagog fra skole eller barnehage. Målet er å stimulere motorikk og fysisk helse.

Fysmus – musikk/fysioterapigruppe

Fysmus er et gruppetilbud med musikkterapeut og fysioterapeut hvor det gjennomføres ulike musikk-, lek- og bevegelsesaktiviteter. Her kan barna for eksempel trene på motorikk, koordinasjon og sosiale

ferdigheter. Målet er å stimulere motorikk, språk- og kognitiv utvikling. Videre skal sanser, følelser, relasjonsbygging og sosial kompetanse stimuleres.

Foreldreråd

Dette er en metode der skolen gir foreldrene mulighet til å finne løsninger og ta ansvar for å gjennomføre disse i situasjoner der det er sosiale utfordringer i klassemiljøet. Utfordringer kan for eksempel være mobbing eller rus. Målet med tiltaket er å bedre klassemiljøet, forebygge drop-out og annen anti-sosial atferd samt styrke foreldrerollen. Fagpersoner fra kommunen deltar som støttepersoner.

Familieveiledning

Dette er et lavterskeltilbud som kan gis individuelt eller i grupper. Målet er å styrke barn-, ungdom- og foreldres egne ressurser til å mestre hverdagen i en vanskelig livssituasjon. Målgruppen er familier med barn og unge under 18 år.

Minos

Minos er et prosjekt rettet mot flerspråklige barn som er implementert i alle barnehagene i kommunen. Prosjektet hadde som mål å:

- ✓ Skape et godt og trygt samarbeid med foreldrene
- ✓ Sette barnehagene i stand til å sette i gang pedagogiske og språklige tilbud
- ✓ Tidlig kunne identifisere barn som trenger spesiell oppfølging
- ✓ Økt kompetanse om arbeid med flerspråklige barn i barnehagene
- ✓ Gi PPT bedre grunnlag for vurderinger
- ✓ Bedre samarbeid mellom barnehagene og PPT

Kurs i depresjonsmestring (KID)

KID er et kurs for personer over 20 år som fokuserer på kognitive teknikker og hjemmelekser. Målgruppen er mennesker med lett til moderat depresjon. Målet er å gi kursdeltakerne innsikt i hvordan belastninger påvirker tanker, følelser og handlinger. Man trenger ikke henvisning for å delta på kurset. Kurset går over ti uker. I kurset lærer man å gjenkjenne og endre uhensiktsmessige tolkninger og handlingsmønstre og får kjennskap til teknikker for å forebygge overbelastning.

Kurs i belastningsmestring for voksne (KiB)

Målgruppen for kurset er voksne i en krevende livssituasjon. Målet er å forebygge psykiske vansker. Kurset går over ti uker. I kurset lærer man å gjenkjenne og endre uhensiktsmessige tolkninger og handlingsmønstre og får kjennskap til teknikker for å forebygge overbelastning.

Sisterhood Drøbak

Sisterhood er et tilbud om nettverksgrupper for jenter i 8. – 10. klasse der man tar opp aktuelle temaer og gjør ulike aktiviteter sammen. Eksempel på tema er vennskap, fordommer og grensesetting. Eksempler på aktiviteter er kino, selvforsvar og dans. Målet med kurset er å skape tillit, bevisstgjøre egne og andres handlinger, sette grenser og bruke øvelsene i det virkelige liv. Tilbudet er organisert under fritidsklubbene. Enhet for kultur og frivillighet har positive erfaringer fra piloten, og ønsker å utvide tilbudet.

6.1.6.3 Indiserte tiltak

Beredskapsteam mot mobbing

Frogn kommune har et tverrfaglig beredskapsteam mot mobbing med fire representanter fra henholdsvis barneverntjenesten, PPT, helsestasjonen og familietjenesten. Leder av familietjenesten leder teamet. Andre fagpersoner i eller utenfor kommunen kan innkalles til møte ved behov.

Teamet skal først og fremst aktiveres når foreldre og/eller barn opplever at de ikke får hjelp fra skolen eller barnehagen. Teamet skal ikke overta saken eller iverksette tiltak, man kan instruere rektor eller barnehagestyrer om å iverksette nødvendige tiltak. Teamet jobber ut fra de kommunale planene for godt psykososialt miljø i barnehager og skoler (se del 2.2.5 for mer informasjon).

Det er utarbeidet en prosedyre for beredskapsteamet sin arbeidsmetodikk: Arbeidet starter med et internt oppstartsmøte i teamet påfølgende dag og innhenting av dokumentasjon fra skole eller barnehage. Teamet analyserer videre situasjonen, og lager et forslag til handlingsplan. Denne planen presenteres for rektor eller barnehagestyrer i forkant av møte med foreldre og elev. Planen skal drøftes på et fellesmøte med skolen eller barnehagen samt foreldre og elev. Tiltak skal så iverksettes innen fem virkedager.

Oppsøkende miljøarbeidertjeneste

Frogn kommune har en oppsøkende miljøarbeidertjeneste for ungdom 14-25 år med psykiske- og/eller rusvansker og deres familier. Av kommunens informasjonsskriv om tjenesten kommer det frem at formålet er å gi ungdom og deres familier adekvat oppfølging og hjelp. Miljøarbeidertjenesten yter hjelp etter søknad om tjenester. Henvendelser om hjelp fra miljøarbeidertjenesten kan for eksempel komme fra kommunale tjenester, spesialisthelsetjenesten eller pårørende. Tjenesten får sjelden forespørsler fra ungdommen selv.

Tjenesten har gitt følgende tjenester:

- ✓ Samtaler og veiledning
- ✓ Trene på utfordrende situasjoner i dagliglivet
- ✓ Nettverksbygging
- ✓ Koordinering av tjenester
- ✓ Bidra til å etablere og/eller tilrettelegge for dagtilbud

Tjenesten har en arbeidsmodell med følgende faser:

- ✓ Kartlegging
- ✓ Mål for tjenesten
- ✓ Tiltaksarbeid; plan for brukerens tilbud
- ✓ Gjennomføring
- ✓ Evaluering
- ✓ Avslutning

Det vektlegges i kommunens informasjonsskriv om ordningen at arbeidsmodellen må være dynamisk i den forstand at det kan være nødvendig å veksle mellom fasene og at modellen må tilpasses brukernes individuelle behov og ønsker.

Familieråd

Et familieråd er en metode der familien får mulighet til å finne løsninger selv og ta ansvar for å gjennomføre disse. Barnet er hovedpersonen i dette arbeidet. Tanken er at familien vet best hva som virker og at de skal gis mulighet til å ta ansvar for eget liv. Familierådet gjennomføres som et møte hvor familien drøfter seg frem til en felles plan som kan bedre barnets livssituasjonen. Møtet er delt i tre deler. I del 1 presenterer fagpersoner saken. I del 2 snakker familien sammen mens i del 3 presenterer familien planen for fagpersonene. Planen følges opp av både familien og kommunen.

Familieterapi

Familieterapi er et tilbud der flere i en familie får hjelp samtidig. Familien snakker sammen med en terapeut, som har fokus på relasjoner og forebygging. Målgruppen er familier med barn og unge 0-18 år som opplever at de strever i hverdagen. Tilbudet skal hjelpe til å avdekke negative familiemønstre og til å endre disse mønstrene.

Endringssamtaler

Dette er et samtaletilbud med psykolog for barn og unge som opplever utfordringer i hverdagen. Målet er å styrke deres egne ressurser til å mestre hverdagen.

Motiverende intervju (MI)

MI er en samtalemetode som har som formål å motivere til atferdsendring. Målgruppen er ungdom og voksne med atferdsutfordringer, som for eksempel avhengighetsproblematikk. Målet med tilbudet er å motivere til positiv atferdsendring.

Marte Meo

Marte Meo er en veiledningsmetode rettet mot foreldre til småbarn, med formål om å styrke og utvikle samspillet mellom foreldre og barn. Metoden brukes forebyggende i helsestasjonssammenheng, og som tiltak i barnevern, fosterhjem og barne- og ungdomspsykiatrien.

PMTO

Dette er et behandlingstilbud for familier med barn som viser tydelige tegn på atferdsvansker. Målgruppen er familier/foreldre med barn i alder 3 til 12 år. Målet er å gjenopprette eller bygge et positivt og utviklingsstøttende forhold mellom barn og foreldre. Tilbudet skal også bryte negative samspillsmønstre. Tilbudet består av praktiske øvelser og trening for foreldre. Terapeut og familie møtes gjennomsnittlig en gang i uken i en periode på seks til ni måneder.

Multisystemisk terapi (MST)

MST er et frivillig behandlingstilbud for familier med ungdom med alvorlige atferdsvansker. Typiske atferdsvansker kan være vold, skoleproblem og rusmisbruk. MST kan for mange ungdommer være et alternativ til plassering utenfor hjemmet. Tilbudet drives av Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat), og barnevernet i kommunen søker om behandlingsplass. Målgruppen er familier med ungdom mellom 12-18 år med alvorlige atferdsvansker. Målet er å redusere atferdsvanskene. Terapeuten møter familien hjemme på tidspunkter som passer for familien. Terapeuten skal bistå foreldrene, men ikke overta deres oppgaver eller ansvar. Behandlingen foregår vanligvis fra tre til seks måneder. Behandlingen avsluttes når ungdommen har nådd oppsatte mål og familien klarer seg på egenhånd. Behandlingen skreddersys den enkelte familie.

Individuell plan (IP)

Målgruppen for IP er pasienter og brukere med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester. IP skal sikre et helhetlig, koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud, sikre brukermedvirkning og styre samhandling mellom tjenesteyter og pasient samt mellom tjenesteytere. Den individuelle planen skal tilpasses brukernes behov og ønsker.

Avlastning

Avlastningstiltak gis til personer og familier med særlig tyngende omsorgsarbeid på grunn av barn og unges funksjonshemming. Målene er å hindre overbelastning hos omsorgsyter samt gi omsorgsyter nødvendig fritid og ferie samt mulighet til å delta i vanlige samfunnsaktiviteter. Avlastningstiltak gis ut fra behov gjennom et enkeltvedtak. Avlastningstiltak kan gjennomføres som avlastning i private hjem, i institusjon eller andre egnede arenaer.

Støttekontakt

En støttekontakt hjelper en person gjennom sosialt samvær og ulike aktiviteter. Målgruppen er barn og voksne som har behov for hjelp til å ha et sosialt liv og en meningsfull fritid. Målet er at tilbudet skal hjelpe personen til å bli mer trygg på seg selv, takle ulike livssituasjoner og bedre omgås andre mennesker. Tilbudet tilrettelegges etter den enkelte brukers behov og ønsker.

Besøkshjem

Dette er et kompensierende hjelpetiltak i barneverntjenesten for barn som trenger ekstra tilskudd av voksenmodeller over en kortere eller lengre periode. Besøkshjemmet erstatter ikke barnets hjem hos sine biologiske foreldre. Målgruppen er barn og unge 0-18 år som lever i en vanskelig hjemmesituasjon og/eller i en risikosone. Målet er å gi barna overskudd, lærdom, stimulans, glede og trygghet i tillegg til å avlaste slitne foreldre.

Ruskontrakt

Ruskontrakt er et tilbud til unge mellom 13 og 20 år hvor ungdommen må forplikte seg til rusfrihet. Avtalen kan være frivillig inngått, eller som en del av en avtale om påtaleunntatelse med politiet. Politiet har det overordnede ansvaret for kontrakten. Målgruppen er ungdom som står i fare for å utvikle rusmiddelmissbruk og ungdom som eksperimenterer eller misbruker illegale rusmidler. Målet er å forebygge rusmiddelmissbruk, drop- out fra skole/arbeidsliv og tap av positive relasjoner og aktiviteter. Ungdommen følges opp med urinprøver og samtaler med ruskonsulent eller helsesøster.

Andre botilbud

Enslige mindreårige asylsøkere og ungdom som er i en vanskelig livssituasjon tilbys etter vedtak bofellesskap med oppfølging. Målet med tilbudet er at grunnleggende behov for trygghet og omsorg blir ivaretatt.

SkoleLos

SkoleLos er et forebyggende og støttende tiltak rettet mot barn og ungdom med forhøyet skolefravær. Målet er å forhindre drop- out, øke mestringsfølelse og trygghet i skolehverdagen. SkoleLos fungerer som en relasjonsbygger, støttespiller og en veileder opp mot ungdommen. SkoleLosen tilpasser tiltakene rettet mot barna og ungdommen etter elevenes behov og ønsker. Tiltakene skreddersys den enkelte sak.

6.1.7 Kartleggingsverktøy

Frogn kommune benytter seg av ulike kartleggingsverktøy for å identifisere barn, unge og foreldre i risiko. Kartleggingsverktøyene består blant annet av kommunale og nasjonale rapporter og undersøkelser.

Kommunen påpeker på sine hjemmesider at kartlegging er en forutsetning for tidlig innsats. Akkurat som når det gjelder tiltak er kartleggingsverktøyene delt inn i de tre nivåene universelt, selektivt og indisert. Kartleggingsverktøyene brukes for å iverksette universelle, selektive og indikative tiltak.

På universelt nivå brukes for eksempel kartleggingsverktøy som helsestasjonskontroller og elevundersøkelser. På selektivt nivå brukes kartleggingsverktøy som observasjoner av klasser og grupper. På indikativt nivå brukes for eksempel barnevernundersøkelser, loggføringer ved bekymring, sakkyndig utredning og TO-team. Noen kartleggingsverktøy, som samspillsobservasjon i barnehagene og COS trygghetssirkelen, brukes på alle tre nivåene.

Kommunen bruker kartleggingsverktøy på tema som motorikk og fysiologi, barseldepresjon, vold i nære relasjoner, alkoholvaner og rusmiddelmisbruk, tilknytning, omsorg, språkutvikling og bekymringer rundt barn. Enheter som skolene, barnehagene og EPA gjennomfører kartlegginger for å identifisere barn, unge og foreldre i risiko.

6.1.8 Forebyggende arbeid for barn og unge i risikosoner

Det er ulike enheter i kommunen som er delaktig i det forebyggende arbeidet for barn og unge i risikosoner, deriblant EPA, skolene, barnehagene og kultur og frivillighet.

Kommunen opplyser om at tall for 2019 viser at innen utgangen av september 2019 var 217 nye barn mellom 6-18 år og 69 nye barn mellom 0-5 år fanget opp av EPA sine tjenester. Kommunen opplyser videre at ruskontrakter i samarbeid med politiet er et viktig tiltak for å komme tidlig inn. Innen utgangen av september 2019 hadde kommunen iverksatt ruskontrakt overfor 10 ungdommer.

Flere respondenter opplever at psykisk helse er en stor utfordring blant barn og unge i kommunen. Dette merker man også på skolene. Det kommer frem av intervjudata at det på Seiersten ungdomsskole oppleves å være mye brannslukking hvor man handler situasjoner hvor elever sliter psykisk. Dette gjør at man får lite tid til forebygging. Skolen har begrenset med sosiale funksjoner til å hjelpe elevene, og det er mange elever som sliter og trenger hjelp. Det oppleves at alle elevene får litt

hjelp, men ikke så mye hjelp som de trenger. Man opplever heller ikke at man får satt fokus på tidlig innsats og at man finner ut for sent hvem som er i risikosoner.

Skolehelsetjenesten har tilbud til barn og ungdom knyttet til psykisk helse. Mye tid går til individuell oppfølging gjennom samtaler. Helsestasjonens arbeid med psykisk helse er styrket på ungdomsskolene i år, og man ønsker også å få til dette på barneskolene.

Skolelosen oppleves å være en nyttig ressurs i skolens forebyggende arbeid, men denne ressursen skal alle skolene i kommunen dele på.

Flere respondenter opplever at man ikke er flinke nok til å opplyse og informere foreldre om ungdomstid, kommunens tjenestetilbud og hvordan de kan søke hjelp til barn og unge. Oppfatningen blant disse respondentene er at foreldre involveres for sent i dag. Samtidig opplever flere respondenter som nevnt tidligere at kommunen har et forbedringspotensial i forhold til å kommunisere til foreldrene at de har ansvar for barna og må være til stede.

PPT utarbeider sakkunnige vurderinger og hjelper skolene og barnehagene med kompetanse- og organisasjonsutvikling. PPT holder en del kurs i barnehagene og på skolene. Tema som IOP og dysleksi går igjen i disse kursene. Intervjudata viser at PPT har venteliste på elever som trenger sakkunnig vurdering. Ventelisten varierer fra 3-7 måneder. Det er et stort arbeidstrykk for de ansatte i PPT. Samtidig mangler kommunen effektive retningslinjer for å avklare og avtale når PPT skal ta imot henvendelser om sakkunnig vurdering fra skolene og barnehagene. Per dags dato kommer de fleste henvendelsene om sakkunnig vurdering til PPT 20. juni. I 2018 fikk PPT 42 henvendelser i juni. Dette kolliderer med sommerferieavviklingen, noe som gjør at det tar tid før PPT kommer i gang med arbeidet med de sakkunnige vurderingene. Det fremkommer av intervjudata at PPT vurderer om man skal sette en frist for skolene og barnehagene til å sende inn henvisninger, eksempelvis slutten av mai.

Barnehagene jobber tett med rammeplanens målsetninger og intensjoner med tidlig innsats. Barnehagene har et særlig fokus på relasjonsbygging mellom barn, voksne og foreldre, og er opptatt av å formidle til de ansatte i barnehagene at tiden i barnehagen er med på å berøre hele livsløpet til barna. Samtidig går det få meldinger fra barnehagene til EPA når barna er veldig små (1-3 år). Det vektlegges at det er viktig å melde tidlig og at tiltak har størst effekt desto mindre barna er. Tiltak har derfor størst effekt i barnehagen.

Barnehageledelsen jobber sammen med EPA i et samhandlingsprosjekt hvis formål er å betrygge de ansatte i barnehagene med hva de skal se etter og hvordan og hvem de skal melde fra til. Barnehagene teller antall meldinger, og har som mål å øke disse.

Flere respondenter opplever at det er en manglende link mellom skolen og kulturtilbudet, som fanger opp problemer, og utøvende virksomheter som kan følge opp barna utenfor disse arenaene. Tilbud som utekontakter og ambulerende ruskonsulenter nevnes som eksempler på roller som en ikke har i kommunen i dag, men som kan drive lavterskel oppsøkende og forebyggende arbeid rett mot barn og unge i risikosoner. Ifølge respondentene er politiet per dags dato det eneste kontaktpunktet for skolene og kulturtilbudet som kan følge opp barna utenfor disse tilbudene. Samtidig har ikke politiet kapasitet og tid til dette.

6.2 Tverrfaglig samarbeid

6.2.1 Omorganisering i kommunen

Det kommer frem av kommunens hjemmesider at kommunen vil styrke den tidlige innsatsen overfor barn, unge og familier i risiko ved:

- ✓ Ha rutiner og prosedyrer for tidlig innsats i alle tjenester som jobber med barn, unge og familier
- ✓ Styrke tverrfaglig samhandling omkring barn, unge og familier i risiko
- ✓ Utvikle tjenestene til barns beste

Det kommer frem av Frogn kommunes årsmelding 2017 at kommunen gjennomgikk kommunens organisasjonsstruktur det året. Arbeidet resulterte i en organisasjonsjustering der antall enheter gikk ned fra 20 til 13. Formålet var å skape robuste enheter organisert for å møte framtidige utfordringer både av strategisk og praktisk karakter. Blant annet ønsket kommunen å skape rom for en mer helhetlig og tverrgående ledelse bedre rustet til å samhandle med innbyggerne.

Kommunen har i denne organisasjonsgjennomgangen også gjennomgått ledelsesplattformen til kommunen, med fokus på å jobbe mer aktivt med felles ledelse. Det er utviklet et eget ledelsesdokument, som er nærmere beskrevet i del 2.2.4. Ledelsesdokumentet framhever at lederne skal samhandle og sørge for samarbeid på tvers av tjenester og avdelinger.

Det kommer frem av handlingsprogram 2018-2021 at i organisasjonsgjennomgangen ble Frognskolen samlet som en enhet, med en enhetsleder som leder for rektorene. Målet med dette var å gjøre Frognskolen mer enhetlig og målrettet, forbedre samarbeidet med andre enheter for å styrke arbeidet rundt de barna som trenger det mest og sikre et likeverdig opplæringstilbud til elevene.

De tidligere enhetene «Barn, unge og familier» og «psykisk helse og rus» fusjonerte til «Enhet for psykososialt arbeid». Det kommer frem av kommunens årsrapport for 2018 at organisasjonsendringen hadde som mål å sikre mer tverrfaglig samarbeid i arbeidet med barn, unge og voksnes psykiske vansker og rusvansker. Videre var det et mål å sikre et mer helhetlig tjenestetilbud og i enda større grad jobbe med tidlig innsats og forebyggende arbeid. Det fremkommer av intervjudata at et forbedringsområde i 2017 var at lederne i disse tjenestene snakket lite sammen, og at dette var noe av bakgrunnen for sammenslåingen.

EPA består av følgende tjenester, som har hver sin fagleder:

- ✓ Psykisk helse
- ✓ Rustjenesten
- ✓ Boliger for ungdom og voksne med psykisk helse- og rusvansker
- ✓ Helsestasjon og skolehelsetjeneste
- ✓ PPT
- ✓ Barneverntjeneste
- ✓ Familietjeneste

Enheten har fire avdelinger; 0-5 år, 6-17 år, voksne og bolig. Et av målene med denne avdelingsstrukturen er at familier skal få tjenester i samme avdeling, uavhengig av årsak til kontakten med enheten. Familier fordeles mellom avdelingene 0-5 år, 6-17 år og voksne etter familiens yngste barn. Avdeling voksne består hovedsakelig av rus og psykisk helse. Her er det samtidig ettervern med en familieterapeut fra familietjenesten.

Enheten består av en enhetsleder, en avdelingsleder per avdeling, en fagutvikler samt en fagleder-/koordinator for hver av de syv tjenestene. Det fremkommer av intervju at avdelingsleder har økonomi- og personalansvar, mens faglederne har fagansvar på tvers av avdelingene. Enheten har som formål å ha sammenhengende tjenester, jobbe tverrfaglig og utnytte den tverrfaglige kompetansen i enheten.

EPA har ansvar for tre boliger. Disse har blitt organisert slik at det er mer samarbeid mellom boligene enn det har vært tidligere.

I tillegg har Enhet kultur og frivillighet en sentral rolle i det forebyggende arbeidet. Enheten arbeider for at kommunens innbyggere skal ha tilgang på gode møteplasser som bidrar til økt trivsel og livskvalitet i alle livsfaser. Enheten arrangerer egne aktiviteter, som ungdomsklubben og kulturskolen. I tillegg har enheten et utstrakt samarbeid med kulturinstitusjoner, lag og foreninger, frivilligheten, offentlige instanser og næringslivet. Enheten opplyser at de i senere tid har satt nytt fokus på samhandling i oppgaveløsningen, og at de arbeider kontinuerlig med å videreutvikle enhetens fagområder internt og i samarbeid med andre aktører.

6.2.2 Oppfatninger av omorganiseringen

Ledelse i Frogn kommune

Ledergruppen er opptatt av at rådmannen og kommunalsjefene skal være et kollegium, og de fire sitter i et felles kontor. Ledergruppen har et fast møte en gang i uken. Den strategiske ledergruppen, bestående av rådmannsgruppen, enhetene og stabssjefene for økonomi og HR møtes annen hver uke. Hele rådmannsgruppen har videre en gang i året en seanse hvor de drar ut og snakker med enhetslederne og avdelingslederne i enhetene. Den strategiske ledergruppen, hvor enhetslederne møtes regelmessig, beskrives som nyttig for å skape samhandling og samarbeid på tvers av enheter.

Av intervju fremkommer det at for ansatte lenger nede i systemet er det ikke noe systematisert møtesystem, og at møtene som avholdes på tvers er avhengig av personkontakter. Det er videre mange systemmøter, og få møter hvor man kan diskutere saker. Muligheten til å kunne diskutere konkrete saker beskrives som et savn av enkelte respondenter. Samtidig oppgir kommunen i høringsuttalelsen at det nå er lagt opp til fast møtestruktur mellom EPA og barnehagene, skolene har fått faste kontaktpersoner og det arbeides for å iverksette skolehelseteam ved alle skoler.

Internt i skolene

På ledernivå i skolene arrangeres det jevnlig rektor-, inspektør- og skoleledermøter. I skoleledermøtene møter rektorer, inspektører og plangruppene, som består av lederne for hvert trinn. Disse møtearenaene beskrives som nyttige for samarbeidet mellom skolene. Samtidig fremkommer det av intervjudata at enkelte skoleansatte ikke opplever at omorganiseringen har endret på så mye. Det fremkommer at det er ulike skolekulturer fra skole til skole, og at det mangler en koordinator for samarbeid mellom skoler. Det fremkommer også av intervjudata at mange skoler ønsker å samarbeide på tvers. Videre samarbeider skolen i liten grad med andre tjenester.

Det oppleves å være forskjeller i skolenes system for forebyggende innsats. Enkelte skoler vil ifølge en respondent kunne trygge elevene bedre ved mer systematisk arbeid med struktur og ansvarsdeling etter kompetanse og evner. Samtidig fremkommer det av intervjudata at skolenes satsningsområder har blitt likere etter omorganiseringen. Nå jobbes det for eksempel mot å skape en mer dysleksivennlig kommune. Det opplyses om at dette forenkler PPT sin oppfølging av skolenes kompetanse- og organisasjonsutvikling.

Internt i EPA

Enhetsleder og avdelingsledere utgjør lederteamet i enheten. Faglederne er med i utvidet lederteam. Det gjennomføres avdelingsmøter hver 14. dag. Samtidig har de ulike tjenestene, som barnevern og PPT, jevnlig fagmøter. Det fremkommer av intervjudata at man i disse møtene har hatt en økt bevissthet rundt det å tenke tverrfaglig.

Det poengteres av flere respondenter at implementering tar tid, og at enheten har eksistert i kort tid da den ble etablert i mai 2018. Enheten jobber aktivt med å utvikle klare avdelingsidentiteter og få de ansatte til å ta ansvar for barn og ungdom helt til familien har fått hjelpen de skal få. Respondentene opplever at denne måten å organisere enheten på er riktig og at det er nyttig med tanke på tverrfaglig samarbeid. Det oppleves at tjenestene i EPA samarbeider mer enn før, og at man er på rett vei i forhold til å oppnå mer tverrfaglig samarbeid. Respondenter fra EPA viser til konkrete saker hvor det har vært et godt tverrfaglig samarbeid. Det påpekes at det økende samarbeidet ikke bare skyldes omorganiseringen, men også at samløkaliseringen av tjenestene i Bølgen har hatt en positiv innvirkning. Det vektlegges at dette gjør det lettere å samhandle, og at det er viktig å kjenne hverandre for å samarbeide.

Samtidig påpekes det at EPA har en vei å gå når det gjelder tverrfaglig samarbeid. Det vektlegges også at EPA ikke er i mål med omorganiseringen, og at det gjenstår viktig arbeid. Det påpekes i intervjudata at det å organisere og jobbe etter aldersinndelte avdelinger krever en kulturendring blant

de ansatte, noe som vil ta tid. Samtidig oppleves det å være korte veier for å finne riktig kompetanse i denne avdelingsstrukturen.

Det poengteres at skillet mellom personal og fag er vanskelig. Avdelingsleder har personalansvar for de ansatte i avdelingen mens fagleder har fagansvaret for sin tjeneste, for eksempel PPT eller barnevern. Det påpekes at faglederne må jobbe mye med personal til tross for at de ikke har personalansvar. Videre er det utfordrende for faglederne å ha oversikt og følge opp de ansatte, da det arrangeres avdelingsmøter i avdelingene samtidig, og fagleder kan da naturlig nok bare delta i et av møtene. Dette skillet mellom personal og fag beskrives som en viktig utfordring som det må jobbes videre med. Samtidig har en respondent opplevd at strukturen fører til forsinkelser, da faglederne må ta opp saker som omhandler blant annet økonomi med avdelingsleder. Her kan det ta tid før man får svar fra avdelingsleder.

Det fremkommer av intervjudata at EPA har mye fokus på visjoner og mål, men at man mangler konkrete tiltak for hvordan det tverrfaglige samarbeidet skal gjennomføres i praksis. Det mangler ifølge en respondent konkrete rutiner for hvordan samarbeidet skal fungere. I intervjudata beskrives dette som en utfordring da tjenestene har forskjellige faglige retningslinjer og lovverk som utgjør rammen for utøvelsen av tjenestene. Dette regulerer også samarbeidet mellom faggruppene. Videre bør de ansatte i EPA ifølge en respondent få større innsikt i hva de ulike tjenestene gjør, samtidig som kommunikasjonen mellom tjenestene kan bli bedre. Det fremkommer av intervjudata at EPA har fokus på at tjenestene skal jobbe samtidig, og at det ikke skal være et sektorisk løp hvor tjenestene er involvert på ulike stadier i en sak. Man har ikke utviklet gode rutiner for dette ennå, men man har prøvd det ut i noen saker. Det oppleves som vanskelig og krevende å jobbe slik, samtidig som det gjerne kan være formålstjenlig å involvere flere tjenester når man står fast. Det beskrives som en utfordring i intervjudata at ansatte i liten grad involveres i valgene ledergruppen tar, og at dette medfører motstand fra de ansatte, for eksempel ved implementeringen av FIT. Det fremkommer av intervjudata at den nye organiseringen har fungert bedre for avdeling 0-5 enn avdeling 6-17. Avdeling 6-17 har hatt utfordringer med høy turnover, noe som har medført utfordringer i samarbeidet med skolene. Det resulterer i at man ikke får koblet på kompetansen i avdeling 6-17 så tett på skolene som man ønsker. Avdeling 0-5 og barnehagene har utviklet et godt samarbeid kommer det frem av intervjudata. Samtidig opplever respondentene en positiv utvikling i samarbeidet internt i EPA også i avdeling 6-17. Samtidig kommer det frem av intervjudata at andre enheter håpet at omorganiseringen i EPA skulle førte til et mer koordinert og helhetlig samarbeid i kommunen, til barn og unges beste. Man opplever at dette ikke har blitt realisert.

6.2.3 Prosjekter i barnehagene

Frogn kommune har en egen barnehageenhet, ledet av enhetsleder som er øverst ansvarlig for de kommunale barnehagene. Enhetslederen har i tillegg ansvar for utøvelse av myndighetsoppgaver både ovenfor de private og kommunale barnehagene. Det arrangeres styremøte en gang i uken, hvor både kommunale og private barnehager deltar. Alle barnehagene har videre felles plandager. Enhetsleder har halvårslige møter med barnehageeiere fra andre kommuner.

Det fremkommer av intervjudata at barnehagene har et pågående prosjekt der alle barnehagene, også de private, skal samles under en paraply (Frogn-barnehagen). Formålet med dette er å ivareta barn og foreldre på en mest mulig lik måte. Både kommunale og private styrere er involvert i prosjektet. Det jobbes med å få på plass en struktur for samhandlingen mellom kommunale og private barnehager.

Kommunen opplyser om at barnehageenheten i en årrekke har hatt et prosjekt med å sertifisere ICDP veiledere i hver barnehage. ICDP er opprinnelig et foreldreveiledningsprogram, men brukes i barnehagene for å bevisstgjøre og styrke de ansattes samspillskompetanse i møte med barn. Prosjektet er i år utvidet til å tilby ICDP veiledning med foreldre i gruppe. Spesialpedagogisk team (SPT) er ansvarlig for opplæringen.

Videre har barnehageenheten et samhandlingsprosjekt med EPA. De private barnehagene er også med i dette prosjektet. Prosjektet erstatter Kvello-modellen, og har som formål å gi de ansatte i barnehagene opplæring i og trygghet nok til å observere barn og kunne melde ved behov. EPA og barnehageenheten har nylig hatt sin første heldagssamling, og de barnehageansatte skal i løpet av

høsten få opplæring. Det fremkommer av intervju at prosjektet forventes å medbringe mer tverrfaglighet gjennom å legge til rette for at personalet i de to enhetene blir kjent med hverandre.

6.2.4 Opplevelser av samarbeidet mellom ulike enheter

Kultur og frivillighet

Enhet kultur og frivillighet og EPA samarbeider i noen grad.. Enhetslederne møtes i kommunens lederforum. Det kommer frem av intervjudata at dette lederforumet fungerer godt og skaper gode personlige relasjoner mellom enhetslederne. Det vises til konkrete eksempler på samarbeid basert på denne personlige relasjonen. Kommunen opplyser om at kulturskolens friplasser for barn og unge denne høsten er tatt i bruk som et resultat av samarbeid mellom EPA og kulturskolen. Det har videre vært dialog omkring fremtidig bruk av EPAs kompetanse i kursing og veiledning av ansatte i enhet for kultur og frivillighet. Det er dialog om tettere samarbeid mellom barnevern og fritidsklubbene etter at klubbene igjen er etablert på Bølgen.

Samtidig burde et møtesystem som lederforumet ifølge en respondent bygges nedover i enhetene da personlige relasjoner er viktige for samarbeid. Det vektlegges at bedre kjennskap til hverandres tjenester gir større muligheter for å ta de i bruk. Ifølge en respondent hadde tjenestene i EPA hatt nytte av å få bedre kjennskap til kulturenhetens tilbud. Det vektlegges at kulturenheten har friplasser for barn og unge, og at dette kan fungere som gode forebyggende tiltak som gir mestring, trygghet og fellesskap for barn og unge med tjenestetilbud i EPA.

Kommunen opplever at det etablerte samarbeidet mellom EPA og kultur og frivillighet gir grunnlag for videre utvikling av samarbeidet.

Det opplyses om at samarbeidet mellom kultur og frivillighet og skolene fungerer godt.

Samtidig opplever en respondent at generelt er samarbeidet mellom kulturenheten og de andre enhetene med ansvar for ungdom et område med behov for forbedring.

Samarbeid mellom EPA og skolene

Samarbeidet mellom EPA og skolene oppleves å være et forbedringsområde. Hver skole har kontaktpersoner i de ulike tjenestene i EPA, men det fremkommer av intervju at det varierer hvordan dette fungerer. Dette har sammenheng med at det har vært store utskiftninger og høy turnover blant personalet i EPA. Dette har medført at skolene relativt ofte har fått nye ansatte i EPA å forholde seg til, noe som skaffer frustrasjon blant skolene.

Samtidig er det variasjoner mellom tjenestene i EPA. Skolehelsetjenesten og PPT er jevnlig ute i skolene og er godt kjent med skolens personal. De andre tjenestene har i liten grad kontaktflater med skolene. Skolene skal ha et skolehelseteam, hvor alle tjenestene i EPA skal delta. Møtene skal fokusere på et overordnet utfordringsbilde. Per oktober 2019 er det bare to skoler som har slike team. Det poengteres at jevnlig kontaktflater er viktig for å skape et godt samarbeid. Samtidig har tjenestene i EPA, med unntak av skolehelsetjenesten, i liten grad kapasitet til å være ute i skolene.

Fra skolehold informeres det om man mangler kjennskap til hvem personene i EPA er og hva de kan hjelpe skolene med. Videre opplever skolene at samarbeidsformen, koordineringen og mandatet til EPA er utydelig. Problemstillingen blir tatt tak i, og EPA jobber med å tydeliggjøre og formidle hensikten med EPA til skolene. Det fremkommer av intervjudata at skolene er kalt inn til en heldagssamling for samarbeid med EPA.

Samarbeid mellom EPA og barnehagene

Det fremkommer av intervjudata at på ledernivå fungerer samarbeidet mellom enhetene godt. Selv om det oppleves at samarbeidet mellom barnehagene og EPA fungerer godt, oppleves det å være et forbedringspotensial knyttet til det å knytte kontakter mellom de barnehageansatte og fagpersonene i EPA. Dette jobbes det med i samhandlingsprosjektet som nevnt i del 3.2.4. Det fremkommer av intervjudata at de barnehageansatte ønsker at hver barnehage skal ha sine kontaktpersoner i EPA. Det opplyses av en respondent at det ikke er avgjort hvordan samarbeidet mellom barnehagene og EPA skal organiseres i fremtiden.

Det kommer frem av intervjudata at helsesykepleierne i helsestasjonstjenesten ikke er ute i barnehagene, og at helsestasjonen og barnehagene med fordel kan samarbeide tettere.

Generelt

Flere respondenter opplever at det tverrfaglige samarbeidet kan bli mer systematisk. De fleste respondentene vektlegger at det mangler gode rutiner knyttet til hvordan man skal samarbeide på tvers av enheter og tjenester i kommunen. Dette beskrives som et viktig forbedringsområde i det tverrfaglige samarbeidet. Samtidig er det en utfordring at de ulike tjenestene i liten grad vet hva hverandre gjør og hvilke tjenester de tilbyr.

Flere respondenter opplever at kommunikasjonen mellom enhetene og tjenestene kan bli bedre. Særlig gjelder dette taushetsplikt, hvor det fremkommer av intervjudata at det er mye uklarhet mellom tjenestene. Særlig gjelder dette barnevernet. Noen meldere er frustrert over manglende kommunikasjon fra barnevernet. En respondent forklarer at dette sannsynligvis gjelder en undersøkelsesfase hvor melder ikke får vite mer enn at en undersøkelse starter. I slike tilfeller har barnevernet i liten grad anledning til å gi mer informasjon med mindre foreldrene samtykker til dette.

6.2.5 Målstyring

Enhetene i kommunen måles og rapporterer månedlig på tjenestevise indikatorer til rådmannsgruppen og politikerne. Disse indikatorene omhandler stort sett økonomi. Disse måler videre i stor grad volum, og ikke nødvendigvis kvalitet. Det kommer frem av intervjudata at man ikke er så fornøyd med disse indikatorene, og at man i større grad ønsker indikatorer som måler kvalitet. Samtidig poengteres det at dette er vanskelig. Enhetene vil få nye indikatorer med nytt handlingsprogram denne høsten.

Disse rapportene sammen med styringsdialogen med enhetene og ulike undersøkelser gir rådmannsgruppen informasjon om tilstanden i enhetene.

Kommunen har ikke mål/indikatorer på samarbeid, og rapporterer ikke på dette til kommunalsjef. Dette blir diskutert på møter. En respondent fremhever at man bør få indikatorer som kan måle gjennomføringen av omorganiseringen. Samtidig framhever en annen respondent at rapportering bidrar til å holde trykket oppe, og at man ønsker å ha indikatorer på satsingsområder.

6.2.6 Kompetansetiltak for å styrke og utvikle tverrfaglig arbeid i kommunen

Av kommunens hjemmesider fremkommer det at for å styrke og utvikle det tverrfaglige arbeidet i kommunen rundt barn og unge i risiko har kommunen iverksatt følgende kompetansetiltak:

✓ "Sammen om barn og unge"

Dette er som nevnt i kapittel 2.2.5 en modell som viser kommunens arbeidsmetodikk i den tidlige innsatsen overfor barn og unge i risiko. Dette er også en modell for hvordan kommunen skal samarbeide tverrfaglig i den tidlige innsatsen rundt barn og unge i risiko. Modellen, som skal implementeres høsten 2019, har blitt gått gjennom med de ansatte. Kommunen har som mål at alle ansatte skal kjenne til og ta modellen i bruk.

✓ Felles fagdag

I august 2018 ble det arrangert en felles fagdag med foredragsholder fra Korus Øst, med mål om å styrke de ansattes kompetanse på tidlig innsats.

✓ Felles fagdager "Konfliktnivå og foreldreskap"

I tillegg har det blitt arrangert et to dagers kurs med fokus på høykonfliktsfamilier. Målgruppen var fagpersoner i barnevern og andre som møter barn og familier som har utfordringer i forhold til denne problematikken.

✓ COS – Circle of Security

Dette kurset er primært for barnehageansatte, men også andre i sektorene oppvekst og helse kan melde seg på. Kurset gir en innføring i COS og skal gi økt kompetanse på tema som risikotegn og bevissthet i samspillsituasjoner.

✓ Veiledning- og samarbeidsmøter

Frogn kommune har jevnlig samarbeidsmøter med BUP Follo, både i enkeltsaker og omkring systematisk arbeid. Målet er å gi veiledning, råd og avklaringer i forhold til enkeltsaker og systematiske tiltak.

✓ Nettverk for COS – kursholdere

Dette er en møteplass for ansatte som er kursholdere i COS- grupper. Målet er å opprettholde og utvikle dette kurstilbudet gjennom erfaringsutveksling og evaluering av gjennomførte kurs.

✓ Nettverk for ansatte som holder familieråd/foreldreråd

Dette er en møteplass for alle ansatte som gjennomfører familieråd eller foreldreråd. Målet med tiltaket er å opprettholde disse tilbudene som en viktig del av tiltakene til kommunen innen tidlig innsats. I nettverket utveksles erfaringer og man evaluerer og videreutvikler tilbudet.

Det fremkommer av intervjudata at dette nettverket ikke gjennomføres i kommunen. Samtidig har kommunen nettverk med Bufetat og Horten kommune.

6.2.7 Samarbeidsrutiner

Frogn kommune har opprettet en felles virksomhetsplan inndelt etter enhet. Mål og tiltak er utarbeidet på bakgrunn av kommunens handlingsplan, statlige føringer, politiske vedtak, fagkompetanse, behov og etterspørsel. Alle tjenestene har videre sin egen virksomhetsplan som definerer formålet, hovedmål og tiltak i virksomhetene. Virksomhetens formål tydeliggjøres her eksternt og internt.

De ulike tjenestene og enhetene har utarbeidet rutiner og prosedyrer for nødvendige oppgaver. Disse er samlet i kommunens kvalitetssikringssystem Compilo og/eller i tjenestens eget datasystem. Disse strukturelle verktøyene skal ifølge kommunens hjemmesider sikre at det jobbes systematisk med tidlig identifisering og langsiktig oppfølging av risikoutsatte barn og unge. Alle ansatte er ansvarlige for å sette seg inn i rutine og prosedyrene som gjelder på arbeidsplassen og for å samhandle med andre samarbeidspartnere.

Frogn kommune har utviklet samarbeidsrutiner for samarbeid internt og eksternt i kommunen. Rutinen ble sist revidert i 2016, og Enhet for Barn, unge og familier (nå en del av EPA) har ansvaret for å revidere planen for samarbeid. Planen gir informasjon om taushets- og opplysningsplikt i samhandlingen med andre aktører, med henvisninger til relevant lovverk. Planen gir videre en oversikt over eksisterende samarbeidsarenaer. Det kommer frem av intervjudata at rutinen skal oppdateres i løpet av vinteren 2020.

Det er egne rutinebeskrivelser i Compilo for meldinger til barneverntjenesten og henvisninger til PPT. Det er også rutinebeskrivelser for samarbeid omkring barn av psykisk syke og/eller rusmisbrukere og kommunens samarbeid med Krisesenteret og BUP. I tillegg har man samarbeidsrutiner mellom ulike aktører, som helsesøstertjenesten, jordmortjenesten og fastlegene.

Kommunen har videre overgangsrutiner ved helsestasjonen, barnehagene og skolene. Rutinene skal sikre at viktig informasjon deles med aktuelle samarbeidspartnere når barnet begynner i barnehage, ved overgang i skole og ved eventuelle bytte av barnehage eller skole. Foreldre må samtykke for at informasjon deles. Rutinen for overgang fra barnehage til skole ble sist revidert i 2009 og rutinen for overgang barnehage-skole og barneskole-ungdomsskole ble revidert sist i 2015.

PPT gjennomfører rutinebesøk i barnehagene. Etter samarbeidsrutinen for samarbeidet skal dette skje 2 ganger i halvåret. Formålet er med utgangspunkt i Barnehagelovens § 19 c sørge for at barn med mulig spesialpedagogiske behov blir fanget opp og får sakkunnig vurdering og bistå barnehagen i arbeidet med organisasjonsutvikling og kompetanseheving. Det er utviklet en modell med seks trinn barnehagen eller foreldre bør følge for å få avklart bekymringer rundt barn: Bekymringsavklaring, tiltaksprøving, evaluering av effekt/avklare henvisning, sakkyndig vurdering PPT, enkeltvedtak PPT/tiltaksutprøving og evaluering av effekt. Rutinen ble sist revidert i 2019.

Helsestasjonen har videre en rutine angående vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, som blant annet gir informasjon om hvordan helsestasjonen skal følge opp barn i barnehagen, barneskole, ungdomsskole og videregående.

Det fremkommer av intervjudata at skolehelsestasjonen og hver enkelt skole har inngått en skriftlig samarbeidsavtale. EPA har videre samarbeidsavtaler med skolene og barnehagene. Avtalene med skolene må oppdateres.

Kommunen har inngått avtale om politiråd med Follo Politistasjon. Politirådet er et forpliktende samarbeid med en fast møtstruktur, minimum en gang i halvåret. I tillegg skal lokal politileder minst en gang i året informere formannskapet/kommunestyret om kriminalitetsbildet i kommunen. Politirådet består av ordfører, rådmann, SLT-koordinator, kommunalsjef for skoler, oppvekst og kultur, enhetsleder EPA og 2 representanter for Follo politistasjon. Formålet med samarbeidet er å utveksle informasjon, etablere felles problemforståelse og få kunnskap av strategisk betydning innenfor den enkelte sektor. Partene skal videre arbeide for å forebygge kriminalitet, rusmisbruk, atferdsproblemer og psykiske problemer og utvikle gode oppvekstmiljø.

6.2.8 Samhandlingsarenaer

Frogn kommune har ulike tverrfaglige samhandlingsarenaer rundt barn og unge i risiko. Frogn kommune vektlegger at tverrfaglig samhandling er viktig for tidlig innsats rettet mot risikoutsatte barn. Det vektlegges også at samhandling gjør tjenestene i kommunen bedre rustet for å koordinere innsatsen slik at oppfølgingen blir mer helhetlig og sammenhengende.

Tidlig inn er et tverrfaglig team i kommunen som gir kommunen og samarbeidspartnere muligheten til å drøfte bekymringer rundt barn så tidlig som mulig. Det avsettes en time til et møte, og teamet jobber etter en bestemt struktur. Teamet kan kontaktes når man ønsker tverrfaglige drøftinger og faglige innspill eller man er i tvil hvor man skal henvende seg videre. Teamet skal ha oversikt over mulige tiltak, både i og utenfor kommunen.

Kommunen har en kompetansegruppe for gravide rusmisbrukere, som følger dem opp både under svangerskapet og etter fødsel. Gruppen består av jordmor, helsesøster, barneverntjenesten, psykisk helsetjeneste, kommunelege og NAV. Gruppen skal bidra til at helse- og barneverntjenesten blir satt i stand til å oppdage gravide rusmiddelbrukere. Gruppen har utarbeidet en metodebruk som beskriver faste rutiner og prosedyrer i gruppens arbeid.

Spesialpedagogisk team (SPT) er organisert i Enhet Barnehage og Spesialpedagogisk team, og gir spesialpedagogisk hjelp til barn i førskolealder. Teamet består av en leder, spesialpedagoger, støttepedagoger, musikkterapeut og skolelogoped. Fokuset er på barnas utvikling. Det gjennomføres

månedlige rutinemøter mellom PPT, SPT og barnehagene. Formålet er tidlig innsats, og har fokus på barnas utvikling.

Barnehagene og barneskolene samt barneskolene og ungdomsskolene har overføringsmøter for barn med utfordringer. Foreldre deltar i møtet, og det må foreligge samtykke for å dele informasjon. Kommunen har utviklet rutiner for disse overgangene.

Alle offentlige grunnskoler i kommunen skal ha et skolehelseteam, hvor skolens ledelse, sosiallærer, PPT, helsesøster og skolens kontaktperson i barnevernet deltar. Teamet møtes etter oppsatt plan. Her kan saker drøftes anonymt, eller med navn ved foresattes samtykke. Formålet med møtene er å utveksle faglig kompetanse og erfaringer til det beste for barn og unge i kommunen. Det kommer frem av intervjudata at bare 2 skoler har skolehelseteam, og at EPA sitt samarbeid med disse skolene fungerer bedre enn med de andre skolene. Her vektlegges det at jevnlig møter og kontaktpunkter gir et bedre samarbeid.

Frogn kommune har et beredskapsteam mot mobbing, bestående av leder for familietjenesten, PPT, helsesøster, barneverntjenesten og eventuelle andre avhengig av sakens innhold. Teamet bistår i mobbesaker der barnehagens og skolens ordinære tiltak ikke har hatt ønsket effekt.

Det er opprettet skolefravær-team som følger opp skolefravær. Samtidig er det tilpasset opplæringsteam (TO-team) i grunnskolen. Det er et skoleinternt TO-team ledet av TO-kordinator ved den enkelte skole og består av deltakere fra skolens personale. Teamet møtes minimum 1-2 timer hver andre uke. Det er videre et utvidet TO-team bestående av rektor, skolens kontaktperson i PPT, TO-kordinator på skolen og eventuelt andre fra skoleledelsen eller andre tjenester for barn og unge i kommunen. Teamet møtes minimum 1-2 timer 1 gang i måneden. Teamene har system- og individrettede oppgaver. Det er utviklet rutiner og prosedyrer for teamene.

Det holdes ved behov tverrfaglige møter rundt ungdom på ruskontrakt. Ruskonsulent i kommunen er ansvarlig for å koordinere møtene. Aktuelle deltakere er skole, skolehelsetjenesten, ruskonsulent og politiet.

Ansvarsgruppemøter er en måte å samhandle rundt personer med individuell plan. Hensikten med en slik gruppe er å sikre tverrfaglig samarbeid, informasjonsflyt og koordinerte tjenester. Søknadskontoret for helse- og omsorgstjenester er videre koordinerende enhet i kommunen, med det overordnede ansvaret for helhetlige og koordinerte tjenester. Søknadskontoret skal legge til rette for god samhandling mellom bruker og tjenesteyter og mellom brukerens tjenesteyterne.

Videre har EPA som mål å etablere og arbeide i tverrfaglige team på tvers av tjenestene i enheten. Det fremkommer av intervjudata at det er startet opp en kompetansegruppe knyttet til å håndtere vold i nære relasjoner, som foreløpig har medlemmer fra helsestasjonen og barnevernet.

Det gjennomføres ulike samarbeidsmøter mellom aktører i og utenfor kommunen. Barneverntjenesten og skolelederne har to faste møter i året. Barnevernet samarbeider videre tett med Follo barnevernvakt, som bistår barnevernet på kveldstid og helg.

Frogn kommune har opprettet en samarbeidsavtale med BUP Follo og de seks Follo kommunene. Målet med avtalen er en helhetlig tverretattlig og tverrfaglig tjeneste til barn og ungdom mellom 0-18 år og deres foreldre. Samtidig skal avtalen bidra til en best mulig gjensidig utvikling av tjenestene. Det avholdes to årlige møter mellom overordnet ledelse med beslutningsmyndighet for aktuelle tjenester i kommunene og BUP Follo i et administrativt samarbeidsforum. I tillegg arrangert det en felles årlig fagdag mellom partene.

Det fremkommer av intervjudata at kommunen skal ta i bruk stafettlogg, hvor all informasjon om det enkelte barn skal samles et sted elektronisk, tilgjengelig for alle relevante tjenester. Stafettloggen er ment å gi dokumentflyt for å sikre sårbare barn hjelp. Det skal være en person som gjøres ansvarlig for at barnet får hjelp. Stafettloggen har system for ivareta taushetsplikten.

6.2.9 Arbeidet med tidlig innsats ved Seiersten ungdomsskole

Overordnet struktur

Seiersten ungdomsskole har ca. 370 elever og 50 ansatte. Seiersten ungdomsskole har noen viktige roller i arbeidet med tidlig innsats. Inspektør har en viktig rolle i organiseringen av skolen og undervisningstilbudet. Videre har skolen miljøarbeider og sosiallærer i delstillinger som jobber tett med det psykososiale skolemiljøet. Skolen har videre en helsesøster fra EPA og en skolelos som jobber tett med skolefravær. Skolelosen er en ressurs som alle skolene i kommunen deler på.

Frogn kommune har i stor grad utviklet et planverk for skolenes arbeid med tidlig innsats, blant annet en plan for psykososialt elevmiljø, som nevnt i del 2.2.5. I tillegg har kommunen utviklet et felles ordensreglement for grunnskolene i kommunen. Samtidig har Seiersten ungdomsskole utviklet egne planer, som for eksempel en kvalitetshåndbok for elevenes skolemiljø, handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø og forventninger til ansatte på Seiersten ungdomsskole for et trygt og godt skolemiljø.

Samtidig opplever flere respondenter at roller, ansvar og myndighet er uklart, og bør tydeliggjøres.

Det fremkommer av overførings skjemaet for overføring av informasjon mellom barneskole og ungdomsskole i Frogn kommune at det er vanlig praksis i kommunen at alle relevante dokumenter som omhandler eleven samles i en digital elevmappe.

Nye elever 8. trinn

Inspektørene på skolene i kommunen har et nettverk, med faste møter omtrent 7-8 uke. Arbeidet med å ta imot nye 8. klassinger starter høsten før de kommer til ungdomsskolen. Elever på barneskolen som trenger et skreddersømt opplegg på ungdomsskolen meldes opp til ungdomsskolen. Før jul får skolen beskjed om hvor mange elever som har sakkunnig vurdering, elever med skolefravær og hvor mange elever som har dysleksi. Dette gir skolen et vurderingsgrunnlag for å vurdere om skolen må utlyse spesialkompetanse til noen elever.

Før ungdomsskolen får overført informasjon om elevene fra barneskolene skal foreldrene skrive under på et overførings skjema.

Elever med sakkunnig vurdering som har behov for det, har overføringsmøter med skolen våren før det kommer til ungdomsskolen. Her møter de inspektør med hovedansvar for kommende 8. trinn samt skolens koordinator for spesialundervisning. Miljøarbeider og sosiallærer kan også delta ved behov. Foreldre, elev om den ønsker det, PPT og kontaktlærer deltar fra barneskolen. På disse møtene lages det en plan for overgangen. Elevene som ønsker det får besøke ungdomsskolen før skolestart og hilse på kontaktlærer. Vanligvis får elevene vite hvem som er kontaktlærer ved skolestart, men de elevene som trenger å vite dette for å være trygge får vite dette før sommerferien.

Skolen samarbeider tett med skolelosen rundt elever med høyt skolefravær, og lager sammen et opplegg for å trygge disse elevene før skolestart.

Hver vår er det besøksdag for nye 8. klassinger i mars. Elevene får en omvisning på skolen og ungdomsskolen gir informasjon om skolen. Det arrangeres også foreldremøte for foreldrene til de nye 8. klassingene.

En respondent opplever at man har gode rutiner for overgangene mellom skolene i kommunen.

Arbeid med psykososialt skolemiljø

Det fremkommer av intervjudata at skolen jobber mye med og bruker mye tid på å sette sammen klasser som skaper gode klassemiljø. Videre er det et særlig fokus/man jobber ekstra med

klassemiljøet ved oppstart i 8. klasse. Ved skolestart er sosiallærer, miljøarbeider og inspektør med ansvar for trinnet aktivt inne i 8. klassene for å observere elevene.

Lærerstabten har videre fokus på sosiale aktiviteter for å danne et trygt, godt og inkluderende klassemiljø. Det gjennomføres faste miljøaktiviteter i friminuttene. Det gjennomføres også mange samarbeidsaktiviteter i opplæringen for å utvikle og skape gode klassemiljø.

Skolen jobber mye med tiltak for å bedre og utvikle klassemiljøet. Å flytte elever til andre klasser er et sjelden tiltak som bare gjennomføres om andre tiltak ikke fungerer. Dette skoleåret er to elever på 8. trinn flyttet til andre klasser.

Skolen har to timers fellestid på torsdager, hvor det er et sterkt fokus på psykososialt skolemiljø.

Seiersten ungdomsskole har en kvalitetshåndbok som gir rutiner og retningslinjer for arbeidet med elevenes skolemiljø. Administrasjonen skal før skolestart og gjennom skoleåret sørge for at uteområdet, utstyr og inventar er i forsvarlig og sikkerhetsmessig stand. Rektor og inspektør er innom alle klasser og snakker om skolens arbeid med trygt og godt skolemiljø i løpet av første skoleuke. Hver klasse skal videre lage egne klasseregler basert på skolens ordensreglement. Skolen har en inspeksjonsplan, og det gjennomføres inspeksjoner i alle friminutt. Alle nyansatte skal gjennomføre obligatorisk opplæring i antimobbearbeid.

Skolen har i kvalitetshåndboken rutiner for hvordan aktivitetsplikten skal håndteres. Det kommer frem av kvalitetshåndboken at det er utarbeidet forventninger til de ansatte, som blant annet omhandler aktivitetsplikten. Hvert semester går personalet sammen gjennom felles standarder for når voksne skal gripe inn/varsle ved brudd på § 9A og skolens handlingsplan mot mobbing. Kontaktlærer og sosiallærer kjører videre faste samtaler med utsatte elever.

Av intervjudata fremkommer det at man opplever at aktivitetsplikten sitter i ryggraden hos de ansatte og at den er implementert blant de ansatte. Videre opplever man at skolen har gode rutiner for dette.

Seiersten ungdomsskole bruker elevundersøkelsen og klassetrivsel som læringsmiljøundersøkelser. Elevundersøkelsen er en nasjonalt utformet anonym undersøkelse der elevene får si sin mening om læring og trivsel i skolen. Det stilles nasjonale krav om at elevundersøkelsen gjennomføres på 7. og 10. trinn⁶. Det kommer frem av Frognskolens kvalitetsmelding at elevundersøkelsen gjennomføres på 5-10. trinn i kommunen. Klassetrivsel er en ikke-anonym undersøkelse som kontaktlærer kan designe for klassen. Denne skal gjennomføres minst en gang i halvåret.

Skolen arrangerer foreldremøter før høstferien. Møtet er delt i to, hvor første del er samlet for hele trinnet og del 2 klassevis. I fellesdelen blir det gitt informasjon om § 9 A i opplæringsloven, skolens planverk, forebyggende arbeid og tiltak. I klassedelen får foreldre og kontaktlærere bli bedre kjent, og klassekontakter blant foreldrene velges. Skolen forventer at foreldrene skal arrangere en sosial aktivitet i semesteret.

Samtidig gjennomføres også utviklingssamtaler med elevene før høstferien, hvor elev og foreldre får anledning til å snakke med kontaktlærer på tomannshånd.

Læringsmiljøprosjektet

Det fremkommer av Frognskolens kvalitetsmelding 2017-2018 at Seiersten ungdomsskole sammen med Drøbak skole og Frogn videregående skole deltar i det nasjonale læringsmiljøprosjekt. Også PPT deltar i prosjektet, representert med fagleder og PPT-rådgiverne tilknyttet Drøbak skole og Seiersten ungdomsskole.

Det fremgår av Utdanningsdirektoratet sine hjemmesider at dette er et toårig prosjekt, hvor deltakerskolene jobber med tema som læringsmiljø, forebygging, avdekking og håndtering av mobbing, regelverk, ledelse og organisasjonsutvikling. Skolene får veiledning av team fra

⁶ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/>

Læringsmiljøsentret⁷. Det fremgår av intervjudata at et formål med prosjektet er å gjennomføre tiltak for å bedre elevmiljøet på skolen.

Det fremgår av intervjudata at Seiersten ungdomsskole nå er inne i det andre året i prosjektet. Fjoråret ble brukt på å designe prosjektet, mens det skal implementeres i år. Det fremkommer av intervjudata at det har vært utfordrende å implementere prosjektet hos de ansatte på skolen. I den anledning er plangruppen, som består av leder for hvert trinn, involvert i arbeidet med prosjektet.

Det fremgår av intervjudata at ideen er at når prosjektet er over skal PPT holde i det videre.

Resultat av arbeidet med tidlig innsats

Resultatene fra 10. trinn på elevundersøkelsen offentliggjøres på Skoleporten. Elevundersøkelsen 2018 viser at skolen skårer godt på faglige utfordringer og trivsel, med en verdi på 4.4 av totalt 5. Skolen skårer samtidig dårlig på vurdering for læring, motivasjon og elevdemokrati og medvirkning. Skolens resultat ligger noe under resultatene for grunnskolene i kommunen samlet. Samtidig viser innsamlet dokumentasjon fra ungdomsskolen at resultatene er på omtrent samme nivå som Akershus fylkeskommune.

Skolen har hatt en positiv utvikling siden 2014, med en liten økning på alle temaer i elevundersøkelsen. Samtidig vektlegger Utdanningsdirektoratet at størrelsen på utvalget er viktig når man sammenligner resultat over tid. Med et lite utvalg som på Seiersten ungdomsskole bør forskjellene over tid være store for at man skal kunne feste lit til at det har skjedd en reell endring.⁸ Dette har skolen hatt på temaet utdanning og yrkesveiledning, hvor skolen hadde en skåre på 3.3 i 2014 og 4.0 i 2018.

Elevundersøkelsen inneholder også en oversikt over andel elever som opplever mobbing på skolen. For Seiersten ungdomsskole er denne informasjonen ikke offentliggjort. Det fremkommer av Skoleportens publiseringsregler at resultatet ikke vises om 1-4 elever svarer at de opplever mobbing på skolen.

Innsamlet statistikk fra Seiersten ungdomsskole viser at det var 49 elever med høyere fravær enn 10% i juni 2019. Skolen hadde 4 saker hvor det ble satt inn tiltak i forbindelse med høyt fravær. Skolelesten var involvert i 2 av disse sakene. I januar 2019 var det 87 elever med høyere fravær enn 10%. I 2 saker ble det satt inn tiltak i forbindelse med høyt fravær, og skolelesten var involvert i 1 sak.

Seiersten ungdomsskole hadde videre i januar 2019 8 elever med aktivitetsplan. I juni 2019 var det 4 elever med aktivitetsplan. Aktivitetsplan skal utarbeides når det settes inn tiltak for at en elev skal få et trygt og godt skolemiljø. Skolen oppgir at alle sakene har nå blitt avsluttet. Frogn kommune har basert på utdanningsdirektoratet sin mal utarbeidet en mal for aktivitetsplan som Seiersten ungdomsskole bruker. Skolen skal her sette inn tiltakene som gjennomføres, hvem som er ansvarlig for tiltakene, hvor lenge de varer og når de skal evalueres. Planen inneholder informasjon om elev og foreldres klagerettigheter til fylkesmannen.

Av intervjudata fremkommer det at Seiersten ungdomsskole har et dårlig fysisk skolemiljø. Det er den eldste ungdomsskolen i landet samtidig som skolen har brakker. Det er ikke rom til å samle grupper av elever da skolen er stappfull. En utfordring med det fysiske miljøet som trekkes frem er at det vanskeliggjør å fange opp elever som kan gjemme seg. Skolen har samtidig fokus på å ha gode inspeksjonsordninger på skolen.

Sosiallærer og miljøarbeider er sentrale roller i oppfølgingen av elever som strever og som ikke har det trygt og godt. Sosiallærer har 60% stilling, og dens primæroppgave er hjelpe elever i forbindelse med sosiale forhold som innvirker på læring og utvikling. Dette kan eksempelvis være elever som

⁷ <https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/nasjonale-satsinger/tilbud-om-kompetanseutvikling-miljo-og-mobbing/eksterne-veiledere-laringsmiljoprojektet/>

⁸ <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsmiljoe/elevundersokelsen/seiersten-ungdomsskole/hjelptolkning>

strever med å finne seg til rette på skolen, konfliktløsning og utfordringer i forhold til andre elever. Sosiallærer gjennomfører samtaler med enkelte elever og grupper av elever, observerer og samarbeider tett med kontaktlærere, helsesøster og ledelsen ved skolen. Det opplyses om at den 60% stillingen sjelden strekker til, og at det til enhver tid er venteliste på elever som har behov for samtaler. Det opplyses om at det for tiden er 54 elever som strever, og har behov for oppfølging.

Miljøarbeiderstillingen er redusert dette skoleåret, til 14%. Miljøarbeideren hadde forrige skoleår ansvar for å arrangere og administrere aktiviteter i midttimen. Dette gjennomføres ikke dette skoleåret da miljøarbeiderstillingen er redusert.

Skolelosen er en felles ressurs for alle skolene, og skal særlig være en ressurs for elever med høy fravær. Det fremkommer av intervjudata at skolelosen har fokus på systematisk og strukturert forebyggende arbeid i skolen.

Skolelosen og sosiallærer deltar i skolens TO-team og spesialpedagogiske team. Man opplever at noen saker løses i disse teamene. Særlig To-teamet beskrives som nyttig da man kan diskutere sårbare elever. Sosiallærer har videre jevnlig møter med skoleledelsen omkring § 9 A. Miljøarbeider var med på disse møtene forrige skoleår, men har ikke tid nå som stillingen er redusert.

I tillegg er helsesøster fra EPA sentral i oppfølgingen av elever som strever.

Det fremkommer av intervjudata at flere respondenter mener skolen mangler kapasitet til å følge opp elever som trenger hjelp. Man opplever at alle elever får litt hjelp, men ikke så mye hjelp og støtte som de trenger. Flere respondenter gir inntrykk av at det hadde vært formålstjenlig med flere omsorgspersoner i skolen.

Samtidig opplever flere respondenter at man driver mye med brannslukking, og at det blir lite tid til forebygging. Omsorgspersonene på ungdomsskolen skulle helst hatt tid og anledning til å sette seg inn i elevene fra barneskolen som skal begynne på ungdomsskolen. Flere respondenter opplever at skolen sliter med tidlig innsats, og at man kommer for sent inn, når elevene strever. Det kommer frem av intervjudata at det hadde vært nyttig med tilgang til aktivitetsplaner fra barneskolene, noe som ville vært nyttig som forebyggende arbeid på ungdomsskolen. Videre mangler man struktur på arbeidet med tidlig innsats da samarbeidet ikke er strukturert, roller og ansvar ikke er avklart og ansvarsdeling er en utfordring.

Det kommer frem av intervjudata at lærerne har ulike praksiser. Skolen har fokus på å utforme en mer lik praksis mellom lærerne, og jobber mye med caseopplegg, noe som oppleves som nyttig.

Det vektlegges i intervjudata at skolen har skreddersydde opplegg for mange elever, og at man opplever at disse virker. I slike saker har skolen jevnlig møter med elev, foresatt og lærere for å justere skreddersømmen. Skolen nevner flere eksempler på saker hvor elever med sosiale utfordringer gjennom skreddersydde opplegg har fått en positiv utvikling både faglig og sosialt i skolemiljøet. Samtidig nevnes det som et problem at skolen ikke kan hente elever med skolevegring. Videre kan ikke skolelosen dra hjem til alle og skolelosen er en begrenset ressurs som alle skolene må dele på.

Det kommer frem av intervjudata at det samtidig er elever skolen ikke klarer å håndtere, hvor skolen har brukt opp verktøykassen. Slike elever trenger ofte noe mer oppfølging enn på skolen, og gjerne på ettermiddag/kveld, hvor skolen ikke kan bidra. Det påpekes at dette ofte er relatert til psykisk helse. I slike saker stopper saken opp hos skolen da man ikke får koblet andre aktører i kommunen på saken når skolen trenger hjelp. Samarbeidet med EPA fungerer dårlig, og gjennomføres sjelden. Skolen har fått et kontaktnummer i EPA, men skolen opplever at man ikke alltid får kontakt. Dette gjør at skolelosen fort blir en erstatning for kompetansen i EPA. Videre oppleves det at man får finne egne veier og kontakter i EPA og unngå systemet for å få hjelp fra EPA. Samtidig opplyses det i intervju at dette har sammenheng med at det har vært store utskiftninger i kontaktpersoner hos EPA grunnet utskiftninger og turnover.

Samtidig har skolen godt samarbeid med PPT og helsesøster, som er jevnlig til stede på skolen. Dette bidrar til at representantene fra helsestasjon og PPT blir godt kjent med personalet på skolen. For

EPA ellers oppleves det at man mangler gode rutiner for samarbeidet, og at man ikke helt vet hva de kan bidra med.

Det fremkommer av intervjudata at skolene per oktober 2019 er kalt inn til heldagssamling for samarbeid med EPA.

Det fremkommer av intervjudata at spesialundervisningstilbudet på skolene er sårbart. Alle skolene har en ansvarlig som holder tilbudet gående, men det er få med kunnskap om spesialpedagogikk, og de som har kunnskap har ikke tid og rom til å dele det med andre.

6.3 Kompetanse og kapasitet

6.3.1 Kompetanse i kommunens overordnede planer

Det kommer frem av kommunens hjemmesider at kommunen vil styrke den tidlige innsatsen overfor barn, unge og familier i risiko ved å:

- ✓ Øke ansattes kompetanse på risiko- og beskyttelsesfaktorer/ tegn på bekymring
- ✓ Øke ansattes handlingskompetanse ved bekymring rundt barn, ungdom og familie

I kommuneplanen 2013-2025 vektlegges det at en tverrfaglig kompetanseutvikling i kommunen er viktig. Det kommer frem av årsmeldingen 2017 at arbeidsgiverstrategien og overordnet strategisk kompetanseplan gir kommunen en tydelig retning for å rekruttere, utvikle og beholde kompetanse. Kompetansebehov innen tidlig innsats dekkes også av disse dokumentene.

I kommuneplanen 2013-2025 vektlegges samhandlingskompetanse i oppveksttjenestene som viktig for at kommunen skal kunne gi vellykket bistand. Samtidig er det viktig for kommunen å heve kompetansen blant de ansatte og utnytte kompetansen mest mulig effektivt.

Frogn kommune har i kommuneplanen som mål å tiltrekke seg relevant kompetanse i alle ledd. Samtidig skal kommunen stimulere til organisatorisk, faglig og personlig utvikling. Den strategiske kompetanseplanen legger føringer for kommunens kompetanseutvikling. Lederne i kommunen skal ha høy grad av lederkompetanse.

Av årsmeldingen 2018 kommer det frem at kommunen har som mål å ha 2 ICDP-veiledere i alle barnehagene. Kommunen har to ICDP-trenere som kan sertifisere veiledere. Samtidig har kommunen fokus på relasjonskompetanse gjennom programmet COS-p. Samtidig fremkommer det at det er et økt behov for psykologkompetanse.

Det fremkommer av intervju at kommunen satser på familiene, og vektlegger at familiene skal involveres i kommunens arbeid. Videre opplever ledelsen i kommunen at det er viktig at lærere, barnehagelærere og assistenter som jobber med barn og unge har riktig kompetanse når det gjelder barn med sammensatte behov. Dette oppleves som viktig for å fange opp problemer tidlig.

6.3.2 Kompetanseutvikling i Enhet for psykososialt arbeid

Kompetanseplan

EPA har utviklet en kompetanseplan. Kompetanseutviklingen skal bidra til at de tiltak som iverksettes bygger på likeverd og eierskap. Det er budsjettert med 3000 kr. per ansatt i 100% stilling i 2019. I kompetanseplanen vektlegges det at det er to typer kompetanseutvikling: Vedlikehold og oppdatering av nødvendig kunnskap og ny kunnskap.

Vurderingsgrunnlaget for avgjørelser om kompetanseutvikling skal bygge på enhetens/kommunens satsningsområder og forskningsbasert kunnskap. Enheten prioriterer felleskurs, store nasjonale konferanser og e-lærings kurs. Samtidig skal kurs bidra til tverrfaglig samarbeid og samtidig jobbing.

Ressursene skal fordeles rettferdig. Avdelingsleder avgjør ønsker om kurs og utdanning. Veiledning skal fortrinnsvis gis internt. Hver fagkoordinator har ansvar for dette innenfor sitt fagområde. Avdelingsleder har ansvar for helhetlig fagutvikling.

Av kompetanseplanen kommer det frem at EPA har følgende satsningsområder:

- ✓ Familieråd
- ✓ Motiverende samtale
- ✓ Cos-p
- ✓ KIB og KID kurs
- ✓ FIT
- ✓ Utsett (veiledningsprogram til foreldre)
- ✓ Vold i nære relasjoner
- ✓ Oppfølging av barn som pårørende

Om nye satsningsområder skal vurderes må disse være en videreutvikling av disse satsningsområdene.

Plan for kompetanseutvikling

EPA har utviklet en plan for kompetanseutvikling. Enheten har her fem overordnede mål:

- ✓ 1: Medarbeidere og ledere har oversikt over enhetens samlede kompetanse

Dette gjøres ved å lage et system for oversikt over den enkeltes kompetanse og kompetanseutvikling. Hver ansatt har videre et kompetansekort som oppdateres regelmessig etter kompetanseutvikling.

- ✓ 2: Enheten skal ha oversikt over hvilken kompetanse man mangler og trenger for å løse oppgaver nå og i fremtiden

Enheten henter inn informasjon og analyserer hvilke oppgaver enheten løser og hvilke oppgaver enheten ikke løser. Rapporter skal månedlig hentes ut av fagsystem og styringssystem. I tillegg skal dette være tema minst 2 ganger på avdelingsmøter i året. Enheten skal også følge med, vurdere og planlegge for nåværende og fremtidige oppgaver. Enheten skal også søke etter den kompetanse man ønsker og gi nyansatte den oppfølgingen de har behov for.

- ✓ 3: De ansatte kjenner hverandre, deler kompetanse og gjør hverandre gode

Dette skal gjennomføres ved å ha fokus på kollegaveiledning, tverrfaglig i samarbeid i team og enkeltsaker, uformelle bli kjent-aktiviteter og oversikt over ansatte og roller.

- ✓ 4: Medarbeiderne opplever at det er rom både for felles og individuell kompetanseheving

Enheten skal her utvikle en kompetansehevingsplan samt tematisere fellesfaglige kompetansehevingsbehov tjeneste- og avdelingsvis.

- ✓ 5: Medarbeiderne opplever at de får mulighet til å anvende felles kompetanseheving og individuell kompetanseheving

Dette skal skje ved å avsette tid til felles kompetanseheving, ha tilstrekkelig med COS-sertifiserte medarbeidere og at medarbeidere som har fått kompetanseheving skal dele det man har lært med andre. Medarbeidere som har deltatt i kompetanseheving skal også lage en kort plan for hvordan denne kunnskapen skal brukes i egen praksis.

Oversikt over de ansattes kompetanse

Vi har fått tilsendt en oversikt over den enkelte ansatt i EPA sin kompetanse⁹. Oversikten viser den enkelte avdeling sin samlede kompetanse. Dette inkluderer utdanning, videreutdanning og sertifiseringer. Enhetsleder i EPA er barnevernspedagog med videreutdanning i ledelse, veiledning og prosjektledelse. Tabellen under viser kompetansen i avdeling 0-5:

Tjeneste	Kompetanse	Videreutdanning
Avdelingsleder	Spesialpedagog	Nevropsykologi og COS-sertifisert
Helsestasjonstjenesten	5 helsesykepleiere 1 jordmor 1 helsesekretær	1 vold i nære relasjoner og tiltak mot seksuelle overgrep barn 1 psykiatrisk sykepleier 2 ammeveiledning 4 COS-sertifiserte
PPT	1 førskolelærer 1 spesialpedagog	1 logopedi og «foreldre som språklig ressurs» 1 COS-sertifisert
Psykisk helse	1 klinisk sosionom	Seksuell helse, boligsosialt arbeid, tverrfaglig psykisk helsearbeid og COS-sertifisert
Familietjenesten	1 barnevernspedagog 1 psykolog 1 førskolelærer	1 familierapi, spiseforstyrrelser, Marte Meo og COS-sertifisert 1 ICDP-sertifisert 1 tverrfaglig psykososialt arbeid
Barnevernet	2 barnevernspedagoger 1 sosionom	2 COS-sertifisert

Tabell 1. Kompetanse i avdeling 0-5 EPA.

⁹ Av hensyn til prosjektets ramme, og EPAs sentrale rolle i arbeidet med tidlig innsats, har vi begrenset kartleggingen av de ansattes kompetanse til EPA.

Tabellen under viser kompetansen i avdeling 6-17:

Tjeneste	Kompetanse	Videreutdanning
Avdelingsleder	Sosionom	Tar master i ledelse
Skolehelsetjenesten	9 helsesykepleiere 1 sykepleier 1 vernepleier	3 videreutdanning psykososialt arbeid med barn og unge 1 master i kommunehelsetjeneste 1 psykologi og sexolog 1 psykisk helse 1 rus
PPT	4 spesialpedagoger 1 psykolog	
Psykisk helse	1 psykolog	Fordypning i familiearbeid
Familietjenesten	1 psykolog 1 barnevernspedagog	1 master i familiebehandling
Barnevernet	5 barnevernspedagoger 1 politiutdannet 1 sosialpedagog	1 master i sosialt arbeid

Tabell 2. Kompetanse i avdeling 6-17 EPA.

Kommunen opplyser om at avdelingen har 11 sertifiserte Cos-p veiledere.

I avdeling voksne er avdelingsleder barnevernspedagog med videreutdanning i veiledning, systemisk grunnlagsforståelse, familieteori og tverrfaglig psykososialt arbeid med barn og unge. Avdelingen har 4 sykepleiere, hvor 3 har videreutdanning i psykisk helsearbeid, psykisk helse og rus. 1 har mellomfag i psykologi. Videre er det 2 hjelpepleiere, hvorav en har videreutdanning i psykisk helsearbeid. Det er 1 vernepleier med videreutdanning i veiledning. 1 har master i kriminologi. Det er 4 barnevernspedagoger med videreutdanning i tema som rus og metoder som familierapi og Marte Meo. Avdelingen har videre en sosionom med videreutdanning i rus og psykisk helse og 1 lærer med kompetanse i praktisk pedagogikk. 1 tømmer har videreutdanning i boligsosialt arbeid. Avdelingen har 4 ufaglærte. Det informeres om at flere ansatte har sertifisering i COS-p, KID- og KIB-kurs.

Alle tjenestene i avdeling 0-5 har ansatte med COS-p sertifisering. Ingen i avdeling 6-17 har dette. Kommunen opplyser at flere ansatte skal sertifiseres i COS-p i løpet av høsten. Videre har ansatte i avdeling 0-5 sertifisering i ICDP og videreutdanning i Marte Meo og familierapi samt KID- og KIB-kurs. En ansatt i avdeling 6-17 har videreutdanning i familiebehandling. Avdeling voksne har videreutdanning i Marte Meo og familierapi.

Flere ansatte har videreutdanning i tverrfaglig psykososialt arbeid.

Flere respondenter vektlegger i intervju at det er lagt til rette for og at man har fått gode muligheter til å ta videreutdanning.

6.3.3 Kompetanseutvikling i andre enheter

Det fremkommer av intervjudata at kultur og frivillighet trenger kompetanse innen konfliktdepende kommunikasjon. Enheten har utviklet en plan for å gjennomføre opplæring i dette. Enheten har involvert EPA som skal lære opp de ansatte i kultur og frivillighet. Man begynner med fritidsklubbene, og etter hvert skal resten av avdelingene i enheten få opplæring i konfliktdepende kommunikasjon.

I barnehageenheten har de fleste barnehagene to ICDP-veiledere. Enheten har fått ekstra midler til ICDP-opplæring, og vurderer for øyeblikket hvordan disse midlene skal brukes. Videre jobber barnehagene aktivt med kompetanseutvikling i ulike prosjekter. Det kommer frem av intervjudata at det er viktig å få de barnehageansatte til å skjønne at det som skjer i barnehagene kan ha konsekvenser senere i livet. Dette er et av formålene med samhandlingsprosjektet med EPA. Videre jobber man med å øke de barnehageansatte sin kompetanse på risikofaktorer, bekymringstegn og handlingskompetanse rundt når man skal melde opp barn til EPA i dette prosjektet. Disse prosjektene er beskrevet nærmere i kapittel 3.2.4. Samtidig trener pedagogiske ledere på hvordan de skal utøve fagledelse, og alle nyansatte barnehagelærere får veiledning.

Skolene har fellestid hvor det blant annet er fokus psykososialt skolemiljø. Flere skoler er med i et læringsmiljøprosjekt med mål om å gjennomføre tiltak for å bedre elevmiljøet og elevenes utvikling.

6.3.4 Kompetanse og kapasitet

Det kommer frem av årsmeldingen for 2018 at kommunen selv opplever at den hovedsakelig har rekruttert den kompetansen det har vært behov for. Det har imidlertid vært utfordrende å rekruttere innen noen fagområder.

I barnehageenheten informeres det om at man sliter med å få tak i barnehagelærere. Det har sammenheng med blant annet dyre boliger i kommunen og dårlig kollektivforbindelse. Kommunen er opptatt av å ta godt vare på praksisstudenter for å rekruttere dem til kommunen etter fullført utdanning. Samtidig kommer det frem av intervjudata at kommunen oppfylder bemanningsnormen i barnehagene. Kommunen har videre full barnehagedekning og barnehagene har ledig kapasitet.

Kultur og frivillighet opplyser at de ikke har rekrutteringsvansker. Det er få jobber tilgjengelig og mange søkere. Samtidig har enheten god kapasitet da Frogn i forhold til sammenlignbare kommuner satser på kultur. Dette viser i KOSTRA-statistikk, hvor kommunen har betydelig høyere investeringsutgifter på kultur enn sammenlignbare kommuner.

Skolene vil på sikt få problemer med lærere som går ut med pensjon. Skolene har per nå tiltrukket seg kvalifisert kompetanse. Samtidig kommer det frem av intervjudata at skolene mangler kunnskap om det elevene sliter med, som for eksempel psykisk helse og atferdsproblematikk. Videre oppleves det å være manglende kapasitet i skolene til å hjelpe elevene med dette og å jobbe forebyggende med det psykososiale miljøet. Ved Seiersten ungdomsskole er det for eksempel en sosiallærer i 60% stilling som jobber med 54 elever. Fra intervjuer med ansatte i skolen kommer det frem at det oppleves å være for få personer som jobber med det sosiale i skolen.

Det fremgår av intervjudata at EPA, med unntak av helsestasjonstjenesten, ikke har kapasitet til å være mye ute i skolene og barnehagene. Samtidig kommer det frem at skolene ønsker tettere oppfølging, veiledning og bistand fra EPA rundt utsatte barn og unge.

Fra skolehold kommer det videre frem at det savnes tilgang til psykologer. Skolene har per nå tilgang til 1 psykolog, som skal dekke alle elevene som strever.

Innenfor EPA kommer det frem at barnevernstjenesten, helsestasjonstjenesten og PPT har hatt høy turnover de siste årene. Barnevernstjenesten og PPT har videre mange nyansatte med lite erfaring. Videre har man få erfarne ansatte i disse tjenestene. Helsestasjonstjenesten opplever flere uerfarne ansatte enn før, og særlig i skolehelsetjenesten. Samtidig er det en god blanding mellom erfarne og nyutdannede helsesykepleiere. Videre har det også vært mye utskiftninger på skolene.

Det kommer frem av intervjudata at dette har konsekvenser for tjenestene sin kapasitet. Innenfor helsestasjonstjenesten frykter man at arbeidet med ungdomshelse vil bli sårbart grunnet turnoveren. I barnevernet har man i 2019 til tider slitt med å overholde tidsfristene i undersøkelsessaker (3 måneder). I valget mellom å holde fristen og bruke tid for å gjøre gode undersøkelser velger man det siste. Videre vektlegges det at det tar 2 år å bli en dreven kontaktperson i barnevernet, og at ingen som jobber med undersøkelse og tiltak har jobbet førstelinje barnevern i 2 år. Dette gjør at ting tar ekstra lang tid. Det går også utover dokumenteringen som henger igjen. Det informeres om at barnevernet jobber med en plan for å rydde opp i dette.

KOSTRA-statistikk viser at barnevernet i 2018 holdt tidsfristen i 98 % av sakene med saksbehandlingsfrist på 3 måneder. I 2017 var dette tallet 89 % og 2016 96 %.

Samtidig har PPT kapasitetsutfordringer, som viser seg i venteliste og lang saksbehandlingstid for sakkunnige vurderinger.

Av intervjudata fremgår det at er en komplisert årsakssammenheng bak den høye turnoveren. En viktig faktor er konkurranse på lønn med nabokommunene, og særlig Oslo. Samtidig har omorganiseringen i EPA vært krevende. Videre er det vanskelig å få tak i folk med erfaring, noe som har sammenheng med at alle kommunene har fått statlige tilskudd øremerket til stillinger innenfor disse fagområdene.

Flere respondenter opplever at kompetansen i kommunen ikke er satt i system. Videre opplever flere respondenter at kommunens hjelpeapparat er en mystisk høyborg, der man ikke vet hva de andre tjenestene kan gjøre og bistå med. En respondent mener at kommunen har en utfordring i forhold til å bruke fagkompetansen riktig.

Flere respondenter oppgir at de mener kommunen mangler nødvendig kompetanse for å gi barn og unge den hjelpen de trenger. Atferdsvansker (sosiale og emosjonelle utfordringer knyttet til utagering, sinne og aggresjon), alvorlig skolefravær og gjennomgripende utviklingsforstyrrelse /autismespekterforstyrrelser nevnes av en respondent som spesifikke områder hvor kommunen trenger å styrke kompetansen. På disse områdene har man videre merket en kraftig økning i antall saker de siste årene.

Videre opplever flere respondenter at kommunen ikke har nødvendig kapasitet til å drive forebyggende innsats. Videre mener en respondent at kommunen har en begrenset forståelse av å se behovet for forebyggende tilbud og tiltak på fritiden som eksempelvis utekontakter, oppsøkende miljøarbeidere og ambulerende ruskonsulenter som kan drive oppsøkende arbeid mot barn og unge.

Vedlegg 2 Dokumentliste

Kommunale planer

- ✓ Akka bakka topp stopp plan for godt psykososialt miljø i Frogn barnehagene. Forebygging og forhindring av mobbing i barnehagen
- ✓ Folkehelseoversikt 2019
- ✓ Folkehelse rapport 2018
- ✓ Forskrift om ordensreglement for grunnskolene i Frogn kommune
- ✓ Handlingsplan for arbeid mot vold i nære relasjoner
- ✓ Handlingsprogram 2018-2021 med budsjett 2018
- ✓ Hver dag teller – veileder for bekymringsfullt og alvorlig skolefravær
- ✓ Ingen ut av rekka går Plan for godt psykososialt miljø i Frognskolen
- ✓ Kvalitetsmelding for Frognskolen 2017-2018
- ✓ Kommuneplan 2013-2025
- ✓ Kommuneplan samfunnsdelen 2019-2031
- ✓ Sammen om barn og unge fra bekymring til handling – Tidlig identifisering og oppfølging av barn og unge i risiko
- ✓ Tematisk underlagsnotat samfunnsdelen 2018-2030 folkehelse og livskvalitet i Frogn

Rutiner og samarbeidsavtaler

- ✓ Avtale om politiråd mellom Frogn kommune og Follo politistasjon
- ✓ Enhet for barn, unge og familier Rutiner for samarbeid internt og eksternt i kommunen
- ✓ Helsestasjon – Vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep
- ✓ Overgang fra barnehage til skole
- ✓ Rutine for overgang barnehage-skole og barneskole-ungdomsskole
- ✓ Rutinebesøk – møte mellom barnehagen og PPT
- ✓ Samarbeidsavtale mellom skolehelsetjenesten og Dal barneskole i Frogn kommune

Dokumentasjon fra Frogn kommune

- ✓ Beredskapsteam mot mobbing
- ✓ Kommunens hjemmesider
- ✓ Ledelse i Frogn
- ✓ Oppsøkende miljøarbeidertjeneste

Dokumentasjon fra Enhet for psykososialt arbeid

- ✓ Kompetanseoversikt

- ✓ Kompetanseplan for Enhet for psykososialt arbeid
- ✓ Kompetanseutvikling EPA
- ✓ Orientering
- ✓ Organisering ny enhet
- ✓ Prinsipper for ledelse i Enhet for psykososialt arbeid
- ✓ Systemrevisjon 2019

Dokumentasjon fra Enhet kultur og frivillighet

- ✓ Handlingsplan enhet for kultur og fritid
- ✓ Enhet kultur og frivillighet – systemrevisjon 2019
- ✓ Sisterhood Drøbak

Dokumentasjon fra Seiersten ungdomsskole

- ✓ Alvorlig skolefravær ungdomsskole 2019
- ✓ Dokumentasjon fra Seiersten ungdomsskole
- ✓ Elevundersøkelsen
- ✓ Fraværsoversikt
- ✓ Kvalitetshåndbok for elevenes skolemiljø Seiersten ungdomsskole
- ✓ Internt overførings skjema før overgang til ungdomsskole
- ✓ Mal for skolens plan når de skal sette inn tiltak – et eksempel på oppsett
- ✓ Overføring av informasjon mellom barneskole og ungdomsskole i Frogn kommune
- ✓ Seiersten ungdomsskoles handlingsplan for et trygt og godt skolemiljø
- ✓ Skolefravær april 2019
- ✓ Skolefravær status januar 2019
- ✓ Sosiallærers oppgaver på Seiersten
- ✓ Utviklingssamtale skjema vår 8-10. trinn
- ✓ Årshjul for inspektører – overgang barneskole/ ungdomsskole

Andre nettsider

- ✓ Elevundersøkelsen¹⁰
- ✓ Elevundersøkelsen Frogn kommune¹¹
- ✓ Elevundersøkelsen Seiersten ungdomsskole¹²
- ✓ Elevundersøkelsen – Hjelp til tolkning¹³

¹⁰ <https://www.udir.no/tall-og-forskning/brukerundersokelser/elevundersokelsen/>

¹¹ <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsmiljoe/elevundersokelsen/frogn-kommune?orgaggr=a&kjonn=a&trinn=7&sammenstilling=1&fordeling=2>

¹² <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsmiljoe/elevundersokelsen/seiersten-ungdomsskole?enhetsid=975272915&vurderingsomrade=6&underomrade=48&skoletype=0&skoletypemenuid=0&sammenstilling=1>

¹³ <https://skoleporten.udir.no/rapportvisning/grunnskole/laeringsmiljoe/elevundersokelsen/seiersten-ungdomsskole/hjelptiltolking>

- ✓ KOSTRA – statistikk om barnehager, grunnskoler, kultur og psykisk helse og rus
- ✓ Ungdata-undersøkelsen 2019: Ungdomsskoleelever i Frogn kommune

Vedlegg 3 Revisjonskriterier

Kommunal- og moderniseringsdepartementet 1992: Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven)

Kravet om internkontroll følger av *kommuneloven* § 23, *andre ledd*:

- "(...) Administrasjonssjefen skal påse at de saker som legges fram for folkevalgte organer, er forsvarlig utredet, og at vedtak blir iverksatt. Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjoner, og at den er gjenstand for betryggende kontroll".

Kunnskapsdepartementet 2018: Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova)

Opplæringslova er etter § 1-2 gjeldende for alle grunnskoleopplæring i offentlige skoler. Loven gjelder også grunnskoleopplæring i private grunnskoler som ikke får statstilskudd etter *friskolelova*, og for privat hjemmeopplæring i grunnskolen.

Skulane skal etter § 1-4 sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning raskt får egnet intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd.

Elever som ikke har eller ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen har rett til spesialundervisning etter § 5-1. Hver kommune skal etter § 5-6 ha en pedagogisk-psykologisk tjeneste som skal utarbeide sakkunnig vurdering og hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling. Sakkunnig vurdering skal foreligge før kommunen gjør vedtak om spesialundervisning.

§ 9-1 stadfester at rektor skal lede opplæringen i skolen, og holde seg fortrolig med den daglige virksomheten i skolene. Rektor skal også arbeide for å videreutvikle virksomheten. Hver skole skal ha en forsvarlig, pedagogisk og administrativ ledelse. § 9-2 gir elevene rett til nødvendig rådgiving om utdanning, yrkestilbud, yrkesvalg og om sosiale spørsmål.

§ 9-A handler om elevene sitt skolemiljø. Kapittel 9 A gjelder etter § 9 A-1 for elever i grunnskolen og videregående skole. Kapitlet gjelder også elever som deltar i leksehjelpordninger og skolefritidsordninger, med unntak av §§ 9 A-10 og 9 A-11.

§ 9 A-2 gir alle elever rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Etter § 9 A-3 skal skolen ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Samtidig skal skolen arbeide kontinuerlig og systematisk for å fremme elevene sin helse, miljø og trygghet slik at kravene i eller i medhold av kapitlet blir oppfylt. Dette er rektor sitt ansvar.

§ 9 A-4 gir skolen aktivitetsplikt, som skal sikre at elevene har et trygt og godt psykososialt skolemiljø. Aktivitetspliktens *første ledd* gir alle som arbeider på skolen en plikt til å følge med på om elevene har et trygt og godt skolemiljø. Om mulig skal de ansatte gripe inn mot krenking som mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

§ 9 A-8 *første ledd* gir elevene rett til å delta i planleggingen og gjennomføringen av arbeidet for et trygt og godt skolemiljø. *Andre ledd* stadfester at elevrådet kan oppnevne representanter til å ivareta elevene sine interesser overfor skolen og styremaktene i skolemiljø saker. Om det finnes et arbeidsmiljøutvalg eller liknende ved skolen kan elevene møte med opptil to representanter når utvalget behandler saker som gjelder skolemiljøet. Representantene skal kalles inn til møtene med

talerett og rett til å få meningen sin protokollert. Representantene skal ikke være til stede når utvalget behandler saker som inneholder taushetsbelagte opplysninger.

§ 9 A-9 gir skolen informasjonsplikt og elevene og foreldre rett til å uttale seg. Etter første ledd skal skolen informere elevene og foreldre om deres retter etter kapittel 9 A. Skolene skal også informere om aktivitetsplikten etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og om muligheten til å melde saken til Fylkesmannen etter § 9 A-6. *Andre ledd* gir skolen plikt til å varsle elever og foreldre snarest mulig om noe ved skolemiljøet kan skade elevene sin helse. Etter *tredje ledd* skal samarbeidsutvalget, skoleutvalget, skolemiljøutvalget, elevrådet og foreldre holdes informert om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidlig som mulig tas med i arbeidet med skolemiljøtiltak. De har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjeld det systematiske arbeidet for et godt og trygt skolemiljø. De har også rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker relevante for skolemiljøet.

§ 9 A-10 omhandler ordensreglement. Kommunen skal etter *første ledd* gi forskrift om ordensreglement for den enkelte grunnskole. Etter *andre ledd* skal dette reglementet gi regler om retter og plikter til elevene så langt de ikke er fastsette i lov eller på annen måte. Reglementet skal inneholde regler om orden og oppførsel, om tiltakene som kan nyttes mot elever som bryter reglementet og om hvordan slike saker skal behandles. *Tredje ledd* spesifiserer at skolen bare kan benytte seg av tiltak som er fastsatt i ordensreglementet. Tiltak skal ikke innebære fysisk refsing eller annen krenkende behandling. Før det blir tatt avgjørelse om tiltak har eleven rett til å forklare seg muntlig for den som skal ta avgjørelsen. Etter *fjerde ledd* skal ordensreglementet gjøres kjent for elever og foreldre.

Etter § 11-1 skal det være et samarbeidsutvalg med to representanter for undervisningspersonalet, en for andre ansatte, to for foreldrerådet, to for elevene og to for kommunen. En av kommunens representanter skal være rektor ved skolen. Utvalget har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skolen. Videre skal skolen etter ha et skolemiljøutvalg, hvor elever, foreldrerådet, ansatte, skoleledelsen og kommunen skal være representert. Representanter for elevene og foreldre skal til sammen være i flertall. Samarbeidsutvalget kan selv være skolemiljøutvalg. Skolemiljøutvalget skal medvirke til at skolen, de ansatte, elevene og foreldre tar aktivt del i arbeidet med å skape gode skolemiljø. Utvalget har rett til å uttale seg i alle saker som gjeld skolemiljøet.

Etter § 11-2 skal det være elevråd for årstrinnene 5-7 og 8-10 med representanter for elevene. Elevrådet skal ha en elevrådskontakt blant undervisningspersonalet som skal hjelpe elevrådet. Elevrådet skal fremme fellesinteressene til elevene og arbeide for et godt lærings- og skolemiljø. Rådet kan uttale seg i saker som gjeld elevene sitt nærmiljø.

§ 11-4 fastsetter at det skal være et foreldreråd med foreldre som medlemmer. Rådet skal fremme foreldrene sine fellesinteresser og medvirke til at elever og foreldre aktivt tek del i arbeidet for å skape gode skolemiljø.

§ 13-3d gir kommunen plikt til å sørge for samarbeid med foreldre.

Barne- og familiedepartementet 2018: Lov om barneverntjenester (barnevernsloven)

Etter § 1-1 skal loven sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

Kommunen er etter § 2-1 ansvarlig for de oppgaver som ikke er lagt til et statlig organ. Kommunens barnevernstjeneste skal:

- ✓ Gi råd og veiledning
- ✓ Treffe vedtak
- ✓ Forberede saker for behandling i fylkesnemnda
- ✓ Iverksette og følge opp tiltak

Kommunen skal ha internkontroll for å sikre at kommunen utfører oppgavene sine i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov. Kommunen har ansvaret for nødvendig opplæring av barneverntjenestens personell.

§ 3-1 gir kommunens barnevernstjeneste en plikt til å arbeide forebyggende. Kommunen skal følge nøye med i de forhold som barn lever under. Kommunen har videre ansvar for å finne tiltak for å forebygge omsorgssvikt og atferdsproblemer. Barnevernstjenesten har et særlig ansvar for å søke avdekket omsorgssvikt, atferds-, sosiale- og emosjonelle problemer så tidlig at varige problemer kan unngå, og sette inn tiltak i forhold til dette.

Barneverntjenesten har videre etter § 3-2 plikt til å samarbeide med andre deler av forvaltningen når dette kan bidra til å løse oppgaver den er pålagt etter loven. Som ledd i dette skal barneverntjenesten gi uttalelser og råd, og delta i kommunal planleggingsvirksomhet og samarbeidsorganer som blir opprettet. Barneverntjenesten skal videre medvirke til at barns interesser ivaretas også av andre offentlige organer.

Barneverntjenesten har videre plikt til å utarbeide individuell plan og å samarbeide med frivillige organisasjoner som arbeider mot barn og unge.

Barneverntjenesten skal etter § 4-4 bidra til å gi det enkelte barn gode oppvekstvilkår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien. Barneverntjenesten skal sette i gang hjelpetiltak for barnet og familien når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller andre grunner har særlig behov for det. Hjelpetiltak kan opprettholdes inntil ett år fra vedtakstidspunkt.

Helse- og omsorgsdepartementet 2019: Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (Helse- og omsorgstjenesteloven)

Et av formålene med loven er etter § 1-1 å forebygge, behandle og tilrettelegge for mestring av sykdom, skade lidelse og nedsatt funksjonsevne. Samtidig skal man fremme sosial trygghet, bedre levevilkårene for vanskeligstilte, bidra til likeverd og forebygge sosiale problemer.

Kommunen skal etter § 3-1 sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. Ansvaret omfatter pasientgrupper. Ansvaret innebærer en plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift.

For å oppfylle dette ansvaret skal kommunen blant annet tilby:

- ✓ Helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder helsetjeneste i skoler og helsestasjonstjeneste
- ✓ Svangerskaps- og barselomsorgstjenester
- ✓ Hjelp ved ulykker og andre akutte situasjoner, herunder legevakt, heldøgns medisinsk akuttberedskap, medisinsk nødmeldetjeneste og psykososial beredskap og oppfølging
- ✓ Utredning, diagnostisering og behandling, herunder fastlegeordning
- ✓ Sosial, psykososial og medisinsk habilitering og rehabilitering
- ✓ Andre helse- og omsorgstjenester, herunder helsetjenester i hjemmet, personlig assistanse og plass i institusjon

§ 3-3 gir kommunen ansvar for å fremme helse og søke etter å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning. Helse og omsorgstjenestene skal bidra i kommunenes folkehelsearbeid, herunder til oversikten over helsetilstand og

påvirkningsfaktorer etter folkehelseloven § 5. Kommunen skal ha et særlig fokus på å forebygge, avdekke og avverge vold og seksuelle overgrep.

§ 3-4 gir kommunen plikt til samhandling og samarbeid.

Helse- og omsorgsdepartementet 2017: Lov om folkehelsearbeid (Folkehelseloven)

Formålet med loven er etter § 1-1 å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder utjevner sosiale forskjeller. Loven skal legge til rette for et langsiktig og systematisk folkehelsearbeid.

Kommunens folkehelsearbeid skal jmfør § 4 fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse. Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Etter § 5 skal kommunen ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal blant annet baseres på opplysninger fra statlige helsemyndigheter og fylkeskommunen, kunnskap fra kommunale helse og omsorgstjenester og kunnskap om faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som innvirker på befolkningens helse. Oversikten skal være skriftlig og identifisere folkehelseutfordringene i kommunen, herunder vurdere konsekvenser og årsaksforhold.

Oversikten skal jmfør § 6 inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. Kommunen bør i kommuneplaner sette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet.

Kommunen skal etter § 7 sette i gang nødvendige tiltak for å møte kommunens folkehelseutfordringer. Dette kan omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold og utdanning. Kommunen skal gi informasjon, råd og veiledning om hva den enkelte selv og befolkningen kan gjøre for å fremme helse og forebygge sykdom.

Justis- og beredskapsdepartementet 2018: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (Forvaltningsloven)

Forvaltningsorganet som behandler en sak skal etter forvaltningsloven § 11 a forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.

Helse- og omsorgsdepartementet 2018: Forskrift om kommunens helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Forskriften skal etter § 1 bidra til å fremme psykisk og fysisk helse, gode sosiale og miljømessige forhold, forebygge sykdom og skader, utjevne sosiale helseforskjeller og forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt. Forskriften gjelder helse- og omsorgstjenestens helsefremmende og forebyggende arbeid i kommunens helsestasjonstjeneste og helsetjeneste i grunnskoler og videregående skoler.

Kommunen skal etter § 3 tilby helsestasjons- og skolehelsetjenesten til barn og ungdom 0-20 år. Tjenesten skal ha et tverrfaglig tilbud. Den som har det overordnede ansvaret for virksomheten skal sørge for at det etableres og gjennomføres systematisk styring av virksomhetens aktiviteter.

§ 4 stadfester at tjenestene skal ha rutiner for og legge til rette for samarbeid med pasienter og brukere, relevante kommunale tjenester og spesialisthelsetjenester, tannhelsetjenesten, relevante fylkeskommunale tjenester og relevante statlige tjenester.

Jmfør § 5 skal helsestasjonstjenesten blant annet inneholde:

- ✓ Helsefremmende og forebyggende psykososialt arbeid
- ✓ Kartlegging for å avdekke risiko for fysiske og psykiske vansker/problemer og skjevutvikling, herunder ha særlig oppmerksomhet på å forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt og sørge for tilbud om nødvendig oppfølging og hjelp
- ✓ Oppsøkende virksomhet til barn og familier med behov for ekstra oppfølging
- ✓ Styrking av unges autonomi og ferdigheter i å mestre sin hverdag og forhold knyttet til deres fysiske, psykiske og seksuelle helse
- ✓ Opplysningsvirksomhet, råd og veiledning

Jamfør § 6 skal helsetjenesten i skolen blant annet inneholde:

- ✓ Helsefremmende og forebyggende psykososialt arbeid
- ✓ Kartlegging for å avdekke risiko for fysiske og psykiske vansker/problemer og skjevutvikling, herunder ha særlig oppmerksomhet på å forebygge, avdekke og avverge vold, overgrep og omsorgssvikt og sørge for tilbud om nødvendig oppfølging og hjelp
- ✓ Oppsøkende virksomhet ved behov
- ✓ Samarbeid med skole om tiltak som fremmer godt psykososialt lærings- og arbeidsmiljø
- ✓ Styrking av unges autonomi og ferdigheter i å mestre sin hverdag og forhold knyttet til deres fysiske, psykiske og seksuelle helse
- ✓ Opplysningsvirksomhet, råd og veiledning

Kunnskapsdepartementet: Forskrift til opplæringslova

Etter kapittel 2 skal skoleeier medvirke til å etablere administrative system og innhente opplysninger som trengs for å vurdere tilstanden og utviklingen innenfor opplæringen. Skoleeier skal sørge for at nasjonale undersøkelser om motivasjon, trivsel, elevmedvirkning, elevdemokrati og fysisk miljø blir gjennomført og fulgt opp lokalt.

Elevene har rett til to former for rådgiving etter kapittel 22 i forskriften: Sosialpedagogisk rådgiving og utdannings- og yrkesrådgiving. Formålet med den sosialpedagogiske rådgivning er å medvirke til at elevene finner seg til rette i opplæringen og hjelpe eleven med personlige, sosiale og emosjonelle vansker som kan ha noe å si for opplæringen og eleven sine sosiale forhold på skolen. Utdannings- og yrkesrådgivingen har som formål å bevisstgjøre og støtte eleven i valg av utdanning og yrke.

Tilbudet skal være kjent for elever og foreldre, og være tilgjengelig for elevene ved den enkelte skole. Rådgivingen skal medvirke til å utjevne sosiale forskjeller, forebygge frafall og integrere etniske minoriteter. For at rådgivingen skal bli best mulig for eleven skal skolen ha et helskaplig perspektiv på eleven og se den sosialpedagogiske rådgivingen og utdannings- og yrkesrådgivingen i sammenheng.

St. meld. Nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen tidlig innsats for livslang læring

Det kommer frem av stortingsmeldingen at tidlig innsats må forstås både som innsats på et tidlig tidspunkt i barns lov, og tidlig inngripen når problemer oppstår eller avdekkes i førskolealder, i løpet av grunnopplæringen eller i voksen alder. Det legges vekt på at tiltak er mer virkningsfulle og mindre ressurskrevende jo tidligere de settes inn. For å realisere tidlig innsats legges det vekt på å identifisere barn og unge som ikke har tilfredsstillende læringsutvikling. Dette innebærer både å vurdere barnas utvikling og kompetanse og å kunne anvende profesjonelt skjønn for å avgjøre hvilke oppfølgingstiltak som skal settes i gang. Departementet mener at vurdering, tilbakemelding og målrettet oppfølging av elevenes læringsutbytte må prioriteres høyere i hele grunnopplæringen.

Det er viktig å avdekke elevenes særskilte utfordringer tidlig i læringsløpet. Generelt er det etter departementet sin vurdering behov for en styrking av læringsstøttende tiltak tidlig i grunnskolen. Disse tiltakene må samtidig settes i gang raskt uansett når i opplæringsløpet en elev har behov for det.

Det legges vekt på at forskning viser at for å forbedre læringsmiljøet i skolene må enn i tillegg til å utvikle lærernes faglige og metodiske kompetanse videreutvikle lærernes kompetanse i å lede klasser, strukturere undervisning og etablere gode relasjoner med elever og foreldre. Skolene bør sette søkelyst mot å utvikle skolens evne til å støtte opp om et systematisk og helhetlig arbeid med læringsmiljøet. Dette vil kunne bidra til å skape gode læringsmiljø og forebygge uro og problematferd.

Stortingsmeldingen vektlegger at det er utfordringer knyttet til tverretatlig samarbeid. En helhetlig innsats overfor barn med behov for sammensatte og koordinerte tiltak fremmes av klare og realistiske mål, klare roller og ansvarsområder, forpliktelse og involvering fra personalgruppene og sterkt lederskap. En utfordring av manglende tverretatlig samarbeid som nevnes er at lærer og skole bruker uforholdsmessig mye tid på å løse problemer uten å besitte nødvendig kompetanse eller verktøy.

Meld. St. 18 (2010-2011) Læring og fellesskap

Tidlig innsats nevnes sammen en god start, høg lærer- og skolelederkompetanse, gode systemer for vurdering og tilbakemelding og variasjon i opplæringen som viktige forutsetning for sosial utjevning. Meldingen omfatter tre strategier:

- ✓ Strategi 1: Barnehagen og skolen skal bli flinkere til å fange opp og følge opp de som trenger hjelp og støtte. Tidlig innsats skal sikre størst mulig læringsutbytte.
- ✓ Strategi 2: Mer spesialisert og målrettet kompetanse i utdanningssystemet
- ✓ Strategi 3: Bedre samarbeid og samordning rundt tjenestetilbudet til det enkelte barn

Meld. St. 21 (2016-2017) Tidlig innsats og kvalitet i skolen

Meldingen setter strengere krav til tidlig innsats i skolen. Det settes en plikt til tidlig innsats, elever som henger etter skal få tilbud om intensiv opplæring i lesing, skrivning og regning 1-4 trinn. Skolen skal videre samarbeide med velferdstjenester utenfor skolen slik at elever med personlige, sosiale og emosjonelle vansker knyttet til opplæringen får en helhetlig oppfølging. Bevilgningen til økt lærertetthet 1-4 trinn er styrket for å styrke arbeidet med tidlig innsats i skolen.

Meldingen beskriver endringer i kompetanseutviklingen, som gir kommunene større handlingsrom. Statlige midler kanaliseres til kommunene, og kommunene definerer og prioriterer selv hva de trenger.

Tidlig innsats må ligge til grunn for skolens arbeid på alle områder. Det henvises til at det ordinære opplæringstilbudet i skolen bidrar til tidlig innsats gjennom å virke forebyggende for elever som har ulike former for risiko – enten det er knyttet til selve undervisningen eller forhold utenfor undervisningen.

En del elever vil samtidig møte på utfordringer som krever ekstra tiltak som kan håndteres innenfor den ordinære opplæringen. Effekten av slike tiltak er klart størst dersom de iverksettes tidlig. Samtidig tyder forskning på at tiltak rettet mot sosiale og emosjonelle ferdigheter har større effekter enn tiltak rettet mot skolefaglige ferdigheter. Skolen må være i stand til å tilby ekstra tiltak for elever som henger etter eller står i fare for å bli hengende etter i den ordinære undervisningen. Et tiltak som har vist seg å ha god effekt for elever med svake ferdigheter er undervisning i små grupper for en periode. Skole må også være i stand til å støtte elever med personlige, sosiale eller emosjonelle vansker. Skolen skal gi sosialpedagogisk rådgivning og ha gode rutiner for samarbeid med hjelpeapparatet utenfor skolen.

Noen elever har behov for særskilte tiltak utenfor ordinær opplæring, for eksempel gjennom spesialundervisning. Prinsippet om inkludering i klassen bør så langt som mulig ligge til grunn for all spesialundervisning.

Rundskriv Q-16/2013 Forebyggende innsats for barn og unge

Rundskrivet beskriver at forebygging rettet mot barn og unge først og fremst handler om å legge til rette for et godt oppvekstmiljø for alle. Dette handler både om informasjons- og holdningsarbeid, samt konkret arbeid for å skape gode og trygge lokalsamfunn.

Rundskrivet viser til nyere forskning og metoder som skiller mellom tre nivå av forebyggende arbeid; universell, selektiv og indisert. Universell forebygging er innsats rettet mot hele befolkningsgrupper uten at man identifiserer individ eller grupper med forhøyet risiko. Selektiv forebygging er tiltak rettet mot grupper med kjent og/eller forhøyet risiko. Slike tiltak skal motvirke negativ utvikling hos barn og unge og/eller deres foreldre. Indisert forebygging er tiltak rettet mot individ med høy risiko eller klare tegn på problemer.

Rundskrivet beskriver noen forutsetninger for godt forebyggende arbeid

- ✓ Barn og ungdoms medvirkning
- ✓ Helhetlige planer og tydelig ledelse
- ✓ Samarbeid på tvers
- ✓ Lokal mobilisering og frivillig innsats
- ✓ Kompetanse

Rundskrivet beskriver videre ulike tjenesters ansvar for forebyggende innsats:

"Barnehagene skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller ifølge barnehageloven. Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnets behov for omsorg og lek og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.

Skolene skal sørge for at elever og lærlinger utvikler kunnskap, kompetanse og holdninger for å kunne mestre livet og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet ifølge opplæringsloven. Elevene skal ha et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Opplæringen skal tilpasses den enkeltes evner og forutsetninger.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten (PPT) skal hjelpe skolen med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling slik at opplæringen kan legges bedre til rette for elever med særskilte behov. PPT skal utarbeide sakkyndige vurderinger der loven krever det.

Den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten har et ansvar for å følge opp og gi tilbud til ungdom som har rett til opplæring, men som ikke er i opplæring eller arbeid. Dette er ifølge opplæringsloven.

Arbeids- og velferdsforvaltningen skal bidra til at utsatte barn og unge og deres familier får et helhetlig og samordnet tjenestetilbud. Lov om sosiale tjenester gir NAV-kontoret i kommunen et ansvar for å gjøre seg kjent med innbyggernes levekår, ha oppmerksomhet ved trekk ved utviklingen som kan skape eller opprettholde sosiale problemer, og sette inn tiltak som forebygger sosiale problemer i befolkningen. Tidlig innsats er vesentlig ved forebygging av sosiale problemer. Dette gjelder særlig overfor barn og unge som vokser opp i sosialt og økonomisk vanskeligstilte familier.

Kommunens helse- og omsorgstjenester skal fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Dette skal blant annet skje ved opplysning, råd og veiledning. Helse- og omsorgstjenestene skal bidra i kommunens folkehelsearbeid, og de skal arbeide for at det blir satt i verk velferds- og aktivitetstiltak for barn og unge.

Etter helse- og omsorgstjenesteloven skal kommunen blant annet tilby følgende:

1. helsefremmende og forebyggende tjenester, herunder:
 - a. helsetjeneste i skoler og
 - b. helsestasjonstjeneste
2. svangerskaps- og barselomsorgstjenester

Den kommunale barneverntjenesten har et ansvar for å avdekke omsorgssvikt, atferdsproblemer, sosiale og emosjonelle problemer så tidlig som mulig. Tiltak skal settes inn for å unngå varige

problemer. Barnevernloven gir altså kommunen et ansvar. Alle offentlige ansatte skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Opplysningsplikten inntreer også når et barn har vist alvorlige atferdsvansker. Opplysningsplikten er pålagt den enkelte som utfører arbeid eller tjeneste for det offentlige. Opplysningsplikten gjelder for alle instanser og tjenester samt organisasjoner og private som utfører oppgaver for stat kommune eller fylkeskommune. Særlig aktuelle instanser og tjenester er helsestasjoner, legekantor, sykehus, barnehager, skoler, politiet og sosialkontor.

Statlig barnevern (Bufetat) består av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og fem regionale barnevernmyndigheter. Bufetat skal bistå barneverntjenesten i kommunene med plassering av barn utenfor hjemmet, og bistå kommunene med å rekruttere og formidle fosterhjem. Bufetat har ansvar for å:

- Lære opp og veilede fosterhjemmene
- Etablere, drifte og godkjenne barneverninstitusjoner

Det statlige familievernet har et ansvar for tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikter eller kriser i familien ifølge lov om familievernkontor.

Den *fylkeskommunale tannhelsetjenesten* skal fremme tannhelsen i befolkningen og ved sin tannhelsetjeneste sørge for nødvendig forebygging og behandling. Den skal gi regelmessig og oppfølgende tilbud til blant annet barn og ungdom.

Etter *spesialisthelsetjenesteloven* skal det regionale helseforetaket sørge for at helseinstitusjoner som de eier, eller som mottar tilskudd fra de regionale helseforetakene til sin virksomhet, bidrar til å fremme folkehelsen og forebygge sykdom og skade.

Politiet skal drive forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet som et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelig velferd for øvrig. Dette er ifølge politiloven. Politiets hovedoppgave er å forebygge og motvirke straffbare handlinger. Politiet skal også organisere og drive forebyggende virksomhet for å påvirke og hvis mulig endre forhold som utløser ulovlige handlinger eller tilstander. Politiet er forpliktet til å ta initiativ til opprettelse av politiråd med den enkelte kommune for å bidra til kriminalitetsforebygging og trygghet i lokalsamfunnet.

Utdanningsdirektoratet 2017 Veilederen Spesialundervisning

Forvaltningsloven sine saksbehandlingsregler om enkeltvedtak utfyller opplæringsloven, jf. opplæringsloven § 15-1. Også ikke-lovfestede forvaltningsrettslige prinsipp er viktige i behandlingen av saker knyttet til spesialundervisning. For eksempel skal saksbehandlingen være forsvarlig.

Opplæringsloven setter ingen tidsfrister for PPT sin behandling av saker om spesialundervisning, men veilederen legger til grunn at det skal skje i løpet av rimelig tid.

Kontakt oss

Ole Willy Fundingsrud

Direktør

T +47 40 63 96 92

E ole.willy.fundingsrud@kpmg.no

Björg Rabbe Sandven

Manager

T +47 99 39 65 83

E bjorg.sandven@kpmg.no

kpmg.no

© 2019 KPMG AS, a Norwegian limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity. All rights reserved.

The information contained herein is of a general nature and is not intended to address the circumstances of any particular individual or entity. Although we endeavour to provide accurate and timely information, there can be no guarantee that such information is accurate as of the date it is received or that it will continue to be accurate in the future. No one should act on such information without appropriate professional advice after a thorough examination of the particular situation.